

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Prop. 7 L

(2022–2023)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i folketrygdloven (kapittel 8 og 9) og arbeidsmiljøloven

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	4.4	Presisering av at de generelle vilkår i folketrygdloven kapittel 8 del I også gjelder for rett til sykepenger etter § 8-49	14
2	Bakgrunn	6			
2.1	Gjeldende rett	6	4.4.1	Bakgrunn og gjeldende rett.....	14
2.1.1	Regelverket for sykepenger (folketrygdloven kapittel 8)	6	4.4.2	Forslag i høringsnotatet.....	15
2.1.2	Regelverket for omsorgspenger, pleiepenger og opplæringspenger (folketrygdloven kapittel 9)	7	4.4.3	Høringsinstansenes syn	15
2.2	Internasjonale avtaler som har innvirkning på regelverket som foreslås endret	7	4.4.4	Departementets vurderinger og forslag	15
2.3	Forslagenes likestillings- og diskrimineringsrettslige konsekvenser	8			
3	Om høringen	8	5	Omsorgspenger, pleiepenger og opplæringspenger	16
3.1	Høringsnotatet	8	5.1	Omsorgspenger – hvem som anses som alene om omsorgen og fordeling av stønadsdager mellom foreldrene, folketrygdloven § 9-6 og arbeidsmiljøloven § 12-9 sjette ledd	16
4	Sykepenger	10	5.1.1	Bakgrunn og gjeldende rett.....	16
4.1	Unntak fra krav om å sende legeerklæring til arbeidsgiver innen 14 dager, folketrygdloven § 8-18	10	5.1.2	Forslag i høringsnotatet.....	17
4.1.1	Bakgrunn og gjeldende rett	10	5.1.3	Høringsinstansenes syn	17
4.1.2	Forslag i høringsnotatet	10	5.1.4	Departementets vurderinger og forslag	18
4.1.3	Høringsinstansenes syn	10	5.2	Graderte omsorgspenger, folketrygdloven § 9-6	20
4.1.4	Departementets vurderinger og forslag.....	11	5.2.1	Bakgrunn og gjeldende rett.....	20
4.2	Sykepenger til medlemmer med kombinerte inntekter, folketrygdloven § 8-41	12	5.2.2	Forslag i høringsnotatet.....	20
4.2.1	Bakgrunn og gjeldende rett	12	5.2.3	Høringsinstansenes syn	20
4.2.2	Forslag i høringsnotatet	12	5.2.4	Departementets vurderinger og forslag	21
4.2.3	Høringsinstansenes syn	13	5.3	Omsorgspenger ved kronisk eller langvarig syke eller funksjonshemmede barn, folketrygdloven §§ 9-5, 9-6, 9-8 og 9-9	22
4.2.4	Departementets vurderinger og forslag.....	13	5.3.1	Bakgrunn og gjeldende rett.....	22
4.3	Presisering av at beregning av frilansinntekt skal følge reglene for arbeidstakere, også når medlemmet er kombinert arbeidstaker, frilanser og selvstendig næringsdrivende, folketrygdloven § 8-43	13	5.3.2	Forslag i høringsnotatet.....	22
4.3.1	Bakgrunn og gjeldende rett	13	5.3.3	Høringsinstansenes syn	22
4.3.2	Forslag i høringsnotatet	14	5.3.4	Departementets vurderinger og forslag	24
4.3.3	Høringsinstansenes syn	14	5.4	Krav til dokumentasjon ved omsorgspenger, folketrygdloven § 9-7	26
4.3.4	Departementets vurderinger og forslag.....	14	5.4.1	Bakgrunn og gjeldende rett.....	26
			5.4.2	Forslag i høringsnotatet.....	27
			5.4.3	Høringsinstansenes syn	27
			5.4.4	Departementets vurderinger og forslag	27
			5.5	Pleiepenger i livets slutfase, folketrygdloven §§ 9-13 og 9-16	27
			5.5.1	Bakgrunn og gjeldende rett.....	27
			5.5.2	Forslag i høringsnotatet.....	27

5.5.3	Høringsinstansenes syn	28	6	Ikrafttredelse. Økonomiske	
5.5.4	Departementets vurderinger			og administrative	
	og forslag	28		konsekvenser	32
5.6	Opplæringspenger, folketrygd-		6.1	Ikrafttredelse	32
	loven § 9-14	29	6.2	Økonomiske og administrative	
5.6.1	Bakgrunn og gjeldende rett	29		konsekvenser	32
5.6.2	Forslag i høringsnotatet	30			
5.6.3	Høringsinstansenes syn	30	7	Merknader til de enkelte	
5.6.4	Departementets vurderinger			bestemmelsene i lovforslaget ..	34
	og forslag.....	30			
				Forslag til lov om endringer	
				i folketrygdloven (kapittel 8 og 9)	
				og arbeidsmiljøloven	37

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Prop. 7 L

(2022–2023)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i folketrygdloven (kapittel 8 og 9) og arbeidsmiljøloven

*Tilråding fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet 28. oktober 2022,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Arbeids- og inkluderingsdepartementet legger i denne proposisjonen fram forslag til endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd samt i lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven) § 12-9.

Departementet foreslår endringer i enkelte bestemmelser i folketrygdloven kapittel 8 Sykepenger.

Departementet foreslår følgende:

- Gi en unntaksmulighet fra plikten om at legeerklæring skal sendes til arbeidsgiver innen 14 dager etter at arbeidsgiver kan kreve slik erklæring. Unntaket gjelder situasjoner der det ikke har vært mulig for arbeidstaker å sende legeerklæringen til arbeidsgiver (forslag om endring av § 8-18 tredje ledd).
- Endre reglene for beregning av sykepenger til medlemmer med inntekt både som arbeidstaker og selvstendig næringsdrivende. Sykepenges grunnlaget for inntekten som arbeidstaker skal fastsettes også ut fra reglene i folketrygdloven § 8-30. Det innebærer at månedsinntekten beregnet etter § 8-28 skal sammenlignes mot inntekt rapportert til a-ordningen de siste tolv måneder. Dersom avviket er større enn 25 prosent, skal man skjønnfastsette sykepenges grunnlaget (forslag om endring av § 8-41 andre ledd).

- Presisere at beregning av frilansinntekt skal gjøres etter reglene som gjelder for arbeidstakere også for personer som har inntekt både som arbeidstaker, selvstendig næringsdrivende og som frilanser (forslag om endring av § 8-43 andre ledd).
- Presisere at de generelle reglene, blant annet kravet om å ha vært i arbeid i minst fire uker forut for arbeidsuførhet, også skal gjelder for rett til sykepenger for de som mottar dagpenger (forslag om endring av § 8-49 første ledd).

Departementet foreslår endringer i enkelte bestemmelser i folketrygdloven kapittel 9 Stønad ved barns og andre nærstående sykdom.

Departementet foreslår følgende:

- Gi omsorgspersoner til barn med langvarig sykdom rett til omsorgspenger fram til barnet fyller 18 år. Dette er i dag begrenset til omsorgspersoner til kronisk syke og funksjonshemmede barn (forslag om endring av § 9-5 tredje ledd).
- Gi rett til ti ekstra dager med omsorgspenger per år ved langvarig sykdom. Dette gjelder i dag ved kronisk sykdom og funksjonsnedsettelse (forslag om endring av § 9-6 andre ledd).
- En person anses som alene om omsorgen dersom den andre forelderen er i fengsel eller

avtjener verneplikt (forslag om endring av § 9-6 tredje ledd).

- For å få utvidet rett kreves det at Arbeids- og velferdsetaten både har fattet vedtak hvor det godtas at barnet er kronisk eller langvarig sykt eller funksjonshemmet, og at dette fører til markert høyere risiko for fravær fra arbeidet for å ta seg av barnet (forslag om endring av § 9-6 fjerde ledd).
- Når en av foreldrene er alene om den daglige omsorgen, kan stønadsdagene fordeles mellom foreldrene etter avtale, uavhengig av ev. samværsavtale (forslag om endring av § 9-6 femte ledd).
- Foreldre skal ikke lenger sende skriftlig erklæring til Arbeids- og velferdsetaten om samværsfordelingen (forslag om endring av § 9-6 femte ledd).
- Arbeidsgiver får plikt til å drøfte med de tillitsvalgte om det skal gis rett å ta ut omsorgspenger for kortere perioder enn hele arbeidsdager (forslag om endring av § 9-6 nytt åttende ledd).
- Det særlige dokumentasjonskravet for de første tre kalenderdagene i hvert enkelt fraværstilfelle fjernes for arbeidstakere, frilansere og selvstendig næringsdrivende som mottar omsorgspenger fra Arbeids- og velferdsetaten (forslag om endring av § 9-7 fjerde ledd).
- Omsorgspenger til arbeidstakere som bare har omsorg for et langvarig sykt barn over 12 år skal refunderes fullt ut. Det kreves i dag at barnet er kronisk sykt eller funksjonshemmet (forslag om endring av § 9-8 fjerde ledd).
- Frilansere og selvstendig næringsdrivende som bare har omsorg for et langvarig sykt barn over 12 år skal få rett til omsorgspenger fra og med første fraværsdag. Det kreves i dag at barnet er kronisk sykt eller funksjonshemmet (forslag om endring av § 9-9 første ledd).
- To personer kan ta ut pleiepenger samtidig ved pleie i hjemmet av nærstående i livets slutfase (forslag om endring av § 9-13).
- Personer som trenger nødvendig opplæring for å kunne ta seg av og behandle et barn med langvarig sykdom eller funksjonsnedsettelse skal få krav på opplæringspenger (forslag om endring av § 9-14 første ledd).
- Samme legeerklæring skal kunne legges til grunn for alle som pleier en nærstående i hjemmet i livets slutfase (forslag om endring av § 9-16 femte ledd).
- Forskrift 25. mars 1997 nr. 263 om hvilke sykdommer og funksjonshemninger som skal gi utvidet rett til omsorgspenger etter folketrygd-

loven § 9-6 andre ledd oppheves, og erstattes med en tydeligere regulering i § 9-6 andre og fjerde ledd.

Departementet foreslår endring i en bestemmelse i arbeidsmiljøloven.

Departementet foreslår følgende:

- En person anses for å være alene om omsorgen dersom den andre av foreldrene er i fengsel eller avtjener verneplikt (forslag om endring av arbeidsmiljøloven § 12-9 sjettede ledd).

2 Bakgrunn

2.1 Gjeldende rett

2.1.1 Regelverket for sykepenger (folketrygdloven kapittel 8)

Retten til sykepenger følger av bestemmelsene i folketrygdloven kapittel 8. Formålet med sykepenger er å kompensere for bortfall av arbeidsinntekt for yrkesaktive medlemmer som er arbeidsuføre på grunn av sykdom eller skade. Med «medlemmer» menes personer som har medlemskap i folketrygden etter reglene i folketrygdloven kapittel 2. Som hovedregel har personer bosatt i Norge pliktig medlemskap i folketrygden. Det er krav om minst fire ukers forutgående yrkesaktivitet (opptjeningstid), og at inntektsgrunnlaget minst må svare til halvparten av folketrygdens grunnbeløp (G), for at man skal få rett til sykepenger. Per 1. mai 2022 er 0,5 G lik 55 739 kroner. Sykepenger skal graderes dersom den sykmeldte delvis kan arbeide. Sykepenger kan graderes ned til 20 pst.

Sykepengene blir beregnet ut fra inntekten i en nærmere bestemt periode før man ble syk (sykepengegrunnlaget). Sykepengegrunnlaget kan ikke overstige seks G, og maksimalt sykepengegrunnlag er dermed 668 862 kroner per 1. mai 2022.

Sykepenger til arbeidstakere gis med 100 pst. av sykepengegrunnlaget fra første fraværsdag. Sykepenger til frilansere gis med 100 pst. av sykepengegrunnlaget fra 17. fraværsdag. Selvstendig næringsdrivende gis sykepenger med 80 pst. av grunnlaget fra 17. fraværsdag. Frilansere og selvstendig næringsdrivende kan mot særskilt premie tegne forsikring som kan gi rett til tilleggssykepenger med 100 pst. kompensasjon fra første fraværsdag.

Sykepenger fra trygden ytes som hovedregel i 248 dager (tilsvarer 52 uker). Arbeidsgiver yter sykepenger for de første 16 kalenderdagene. Frilansere og selvstendig næringsdrivende må selv

dekke det som tilsvarende arbeidsgiverperioden (ventetid), med mindre de har tegnet forsikring for tilleggssykepengene. En sykepengedag telles uavhengig om det tas ut fulle eller graderte sykepengene. For arbeidstakere beregnes sykepengene etter ulike regler i arbeidsgiverperioden (etter § 8-28 de første 16 fraværslagene) og trygdeperioden (etter § 8-30 fra 17. fraværslag).

Den sykmeldte har plikt til å gi opplysninger til arbeidsgiveren og Arbeids- og velferdsetaten om egen funksjonsevne, og til å bidra med hensiktsmessige tiltak for å utprøve funksjonsevnen. Medvirkningsplikten gjelder også utarbeiding og gjennomføring av oppfølgingsplaner, samt deltakelse i dialogmøter med arbeidsgiver og eventuelt sykmelder (behandlende lege). Den sykmeldte har også plikt til å prøve seg i aktivitet så tidlig som mulig og senest innen åtte uker, unntatt når medisinske grunner klart er til hinder for slik aktivitet. Brudd på disse pliktene kan føre til at sykepengene faller bort.

Utfyllende beskrivelse av gjeldende rett knyttet til de konkrete bestemmelsene som foreslås endret, omtales sammen med endringsforslagene i kapittel 4.

2.1.2 Regelverket for omsorgspenger, pleiepenger og opplæringspenger (folketrygdloven kapittel 9 og rett til permisjon (arbeidsmiljøloven § 12-9))

Retten til omsorgspenger (sykt barn-dager), pleiepenger og opplæringspenger følger av folketrygdloven kapittel 9.

Formålet med omsorgspenger er å kompensere for bortfall av arbeidsinntekt knyttet til vanlig sykdom hos barn og barnepasser. Omsorgspenger ytes til yrkesaktive personer som må være borte fra arbeidet fordi barn eller barnepasser er syk, eller fordi barnet på grunn av sykdom trenger oppfølging i form av legebefolk eller lignende. Retten til omsorgspenger gjelder til og med det året barnet fyller 12 år. Dersom barnet er kronisk sykt eller funksjonshemmet gjelder retten til og med det året barnet fyller 18 år.

Formålet med pleiepenger er å kompensere for bortfall av arbeidsinntekt ved mer omfattende pleiebehov hos barn. Pleiepenger ytes til yrkesaktive personer som ikke kan arbeide fordi de har omsorg for et barn under 18 år som har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie på grunn av sykdom, skade eller lyte. Dersom barnet er i en etablert tilsynsordning deler av dagen, skal pleiepengene graderes. Ved graderingen tas det hensyn til hvorvidt omsorgspersonen ikke kan være i arbeid

mens andre har tilsyn med barnet. Det er aktuelt der omsorgspersonen trenger hvile fordi vedkommende ikke får tilstrekkelig søvn om natten fordi barnet har behov for tilsyn og pleie, eller der omsorgspersonen må være i beredskap selv om barnet har tilsyn av andre. Pleiepenger kan graderes ned til 20 pst. Retten til pleiepenger faller bort når pleieforholdet opphører eller når barnet fyller 18 år. Til et medlem som har omsorg for en person med utviklingshemning som har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie på grunn av en livstruende eller annen svært alvorlig sykdom eller skade, gis det pleiepenger uten hensyn til aldersgrensen. Dersom barnet dør i stønadsperioden kan det fortsatt gis pleiepenger i inntil seks uker eller tre måneder, avhengig av hvor lenge stønadsforholdet har vart før dødsfallet.

Formålet med pleiepenger til personer som pleier nærstående i livets slutfase er å kompensere for bortfall av arbeidsinntekt i slike situasjoner. Disse pleiepengene ytes til yrkesaktive personer som må være borte fra arbeidet fordi de i hjemmet pleier en nærstående i livets slutfase.

Formålet med opplæringspenger er å kompensere for bortfall av arbeidsinntekt for yrkesaktive personer som må være borte fra arbeidet for å få opplæring for å kunne ta seg av barn med særlige behov. Opplæringspenger ytes til personer som får opplæring ved en godkjent helseinstitusjon eller deltar på foreldrekurs ved et offentlig spesialpedagogisk kompetansesenter. Det er et vilkår at opplæringen er nødvendig for at medlemmet skal kunne ta seg av og behandle et kronisk sykt eller funksjonshemmet barn. Stønaden kan gis selv om barnet har fylt 18 år.

I henhold til arbeidsmiljøloven § 12-9 femte ledd har en arbeidstaker alltid rett til permisjon når det ytes omsorgspenger, pleiepenger eller opplæringspenger fra folketrygden.

Utfyllende beskrivelse av gjeldende rett knyttet til de konkrete bestemmelsene som foreslås endret, omtales sammen med endringsforslagene i kapittel 5.

2.2 Internasjonale avtaler som har innvirkning på regelverket som foreslås endret

Avtalen om Det Europeiske Økonomiske Samarbeidsområde av 2. mai 1992 (EØS-avtalen) gjør Norge til en del av EUs indre marked. Reglene i EU om fritt varebytte og fri bevegelighet for personer, tjenester og kapital (de «fire frihetene») er gjennomført i norsk rett ved lov av 27. november 1992 nr. 109 om gjennomføring i norsk rett av

hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) mv. (EØS-loven).

Utgangspunktet ved enhver EØS-rettslig vurdering av trygdeytelser og stønader er hovedprinsippene om fri flyt av personer og etableringsretten (for selvstendig næringsdrivende og tjenesteytere/-mottagere) i EØS-avtalens art. 28 og 31. Disse forbyr nasjonale regler og praksis som direkte eller indirekte diskriminerer på grunn av nasjonalitet eller utgjør en restriksjon på fri bevegelighet.

Trygdeforordning 883/2004 (som erstattet forordning 1408/71) ble innlemmet i EØS-avtalen ved EØS-komiteéns beslutning nr. 76/2011 av 1. juli 2011, som trådte i kraft 1. juni 2012. Trygdeforordningen er videre supplert av reglene i den tilknyttede forordning 987/2009 (gjennomføringsforordningen), som inneholder en rekke administrative bestemmelser.

Trygdeforordningen tar sikte på å koordinere og ikke harmonisere EØS-statenes nasjonale trygdelovgivning.

For personer som er omfattet av trygdeforordningen, (EF) nr. 883/2004 og (EF) nr. 987/2009, (i utgangspunktet EØS-borgere samt statsløse og flyktninger bosatt i EØS-stater, og deres familied medlemmer) vil opphold i andre EØS-land likestilles med opphold i Norge når bestemmelsen stiller krav til opphold i Norge for å få rett til ytelsen. Sykepenger og pleiepenger anses som kontantytelser ved sykdom, og er omfattet av bestemmelsene i disse forordningene.

Etter Nordisk konvensjon om trygd (12-06-2012 nr. 18) artikkel 4 utvides anvendelsen av forordning (EF) nr. 883/2004 og (EF) nr. 987/2009 til å gjelde for alle personer som er omfattet av konvensjonen og som er bosatt i et nordisk land. Dette er av særlig betydning for Danmark, Island og Norge som, i motsetning til Finland og Sverige, ikke anvender forordning (EF) nr. 859/2003 om utvidelse av de europeiske koordineringsreglene til også å gjelde for tredjelandsborgere. Gjennom den nordiske konvensjonen reguleres trygdeforholdet for alle personer som arbeider, bor eller oppholder seg i Norden, fra og med 1. mai 2015 inklusive Grønland og Færøyene, av EØS-avtalens trygdebestemmelser.

Trygdeforordningens innvirkning på regelverket omtales nærmere knyttet til de endringene det er særlig relevant for.

2.3 Forslagenes likestillings- og diskrimineringsrettslige konsekvenser

Departementet har vurdert om forslagene har likestillings- eller diskrimineringsrettslige konsekvenser.

Forslagene til endringer av regler om sykepenger er endringer som har til formål dels å rette opp urimelige utslag av regelverket og dels å presisere gjeldende praktisering av bestemmelsen. De forslagene som gjelder endringer i beregningsreglene, er endringer som vil gi et beregningsgrunnlag som er mer dekkende for det reelle inntektstapet vedkommende har som følge av sykefraværet.

Forslagene til endringer av regler om omsorgspenger, pleiepenger og opplæringspenger er til dels endringer som forenkler brukernes kontakt med Arbeids- og velferdsetaten og til dels endringer som gir omsorgspersoner bedre rettigheter. De forslagene som berører fordeling av omsorgspengedager når barnets foreldre ikke bor sammen er forenklende og mer i samsvar med praksis, i det fordelingen kan skje etter behov, uavhengig av samværsavtale og uten melding til Arbeids- og velferdsetaten. Det gjøres ikke endringer i utgangspunktet om at den som er alene om omsorgen får dobbel kvote med omsorgspengedager. Samværsforelder kan ikke kreve å få slike dager overført til seg.

Departementet kan ikke se at noen av forslagene har likestillings- eller diskrimineringsrettslige konsekvenser.

3 Om høringen

3.1 Høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet en rekke endringer i folketrygdloven kapittel 8 og 9 samt en endring i arbeidsmiljøloven § 12-9 sjette ledd. Endringene er dels begrunnet i hensynet til å rette opp urimelige utslag av regelverket, dels av hensyn til å legge til rette for et regelverk som er bedre tilpasset mottakers behov, og som er enkelt å forstå og forholde seg til. Enkelte forslag er begrunnet i hensyn til forenkling av Arbeids- og velferdsetatens rutiner gjennom å forenkle dokumentasjonskrav ved søknad om ytelser.

Høringsnotatet ble offentliggjort på departementets hjemmesider 23. februar 2022 med høringsfrist 23. mai 2022. Høringsnotatet ble også sendt til følgende instanser:

Departementene

Arbeids- og velferdsdirektoratet
 Arbeidsforskningsinstituttet
 Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
 Barneombudet
 Datatilsynet
 Direktoratet for arbeidstilsynet
 Helsedirektoratet
 Ligestillings- og diskrimineringsombudet
 Norsk senter for menneskerettigheter
 Pasientombudene
 Regjeringsadvokaten
 Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI)
 Statens helsetilsyn
 Statens pensjonskasse
 Statistisk sentralbyrå (SSB)
 Statlige høyskoler
 Statsforvalterne
 Trygderetten
 Universitetene
 Sametinget
 Stortingets ombudsmann for forvaltningen
 (Sivilombudsmannen)
 Kommunene
 De regionale helseforetakene
 Frischsenteret
 Personvernkommisjonen

Akademikerne

Arbeiderbevegelsens Arbeidsgiverforening
 Arbeidsgiverforeningen Spekter
 Arbeidssamvirkenes Landsforening (ASVL)
 Autismeforeningen i Norge
 Barnekreftforeningen
 Cerebral Parese-foreningen
 Den norske advokatforening
 Den norske jordmorforening
 Den norske legeforening
 Fagforbundet
 Fellesorganisasjonen
 Finans Norge
 Foreningen for barnepalliasjon (FFB)
 Foreningen for hjertesyke barn
 Foreningen for Intensiv Stimulering av
 Hjerneskadde (FISH)
 Foreningen ME-foreldrene
 Forskningsstiftelsen Fafo
 Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO)
 Handikappede Barns Foreldreforening
 Institutt for samfunnsforskning
 Juridisk Rådgivning for Kvinner (JURK)
 Juss-Buss
 Jussformidlingen
 Jusshjelpa i Nord-Norge

KA – Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter

Kommunal Landspensjonskasse (KLP)
 Kontaktutvalg for likestilling av personer med
 nedsatt funksjonsevne (Bufdir)
 Kreftforeningen
 KS – Kommunesektorens organisasjon
 Landsorganisasjonen i Norge (LO)
 LO Kommune
 LO Stat
 ME-foreningen
 Nasjonal kompetansetjeneste for sjeldne
 diagnoser (OUS)
 Nasjonalforeningen for folkehelsen
 Norges Handikapforbund
 Norges Juristforbund
 Norges Kvinne- og Familieforbund
 Norsk Barnekirurgisk forening
 Norsk Barnelegeforening
 Norsk Epilepsiforbund
 Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU)
 Norsk pasientforening
 Norsk Psykologforening
 Norsk Revmatikerforbunds barne- og
 ungdomsavdeling (BURG Norge)
 Norsk Spielmeier-Vogt Forening
 Norsk Sykepleierforbund
 Norsk Tjenestemannslag (NTL)
 Norsk Tourette Forening
 Norske Kvinners Sanitetsforening (NKS)
 Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
 Organisasjon for uføres rettigheter
 Personskadeforbundet LTN
 Private sykehus
 Pårørendealliansen
 Ryggmargsbrokk- og hydrocephalusforeningen
 Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes
 organisasjoner (SAFO)
 Samfunnsøkonomene
 SMB Norge
 Unio
 Ups & Downs
 Hovedorganisasjonen Virke
 Yrkesorganisasjonenes sentralforbund (YS)

Departementet mottok høringssvar fra 46 instanser. Følgende instanser hadde realitetsmerknader til forslagene:

Akademikerne

Arbeidsgiverorganisasjonen Spekter
 Arbeids- og velferdsdirektoratet
 Arbeidstilsynet
 Autismeforeningen i Norge
 Barne-, ungdoms- og familieetaten

Bergen kommune
 Den norske legeforening
 Foreningen for Barnepalliasjon
 Funksjonshemmedes fellesorganisasjon
 Haukeland universitetssjukehus – seksjon
 for sosionomtenester
 Hovedorganisasjonen Virke
 JURK – Juridisk rådgivning for kvinner
 Jussformidlingen i Bergen
 Kreftforeningen
 KS - Kommunesektorens organisasjon
 LHL, Landsforeningen for hjerte- og lungesyke
 Nasjonalforeningen for folkehelsen
 Nasjonal kompetansetjeneste for sjeldne
 sykdommer
 NITO
 Norges ME-forening/ME-foreldrene
 Næringslivets hovedorganisasjon (NHO)
 Pårørendealliansen
 Redd barna
 Unio
 Yrkesorganisasjonenes sentralforbund (YS)

Disse høringsinstansene har uttalt at de ikke har
 merknader til forslaget:

Helse Nord RHF
 Helse- og omsorgsdepartementet
 Klima- og miljødepartementet
 Moss kommune
 Statens arbeidsmiljøinstitutt
 Statistisk sentralbyrå

Departementet har i tillegg mottatt 14 høringsvar
 fra privatpersoner, de fleste anonyme. Innspillene
 er svært korte, og bærer preg av å være generelle
 protester uten sammenheng med de konkrete for-
 slagene. Innspillene inneholder ikke substansielle
 merknader, og vil ikke bli ytterligere kommentert.

Det generelle inntrykket er at høringsinstan-
 sene støtter formålet om klargjøring, forenkling
 og fleksibilitet, og de fleste støtter derfor også for-
 slagene. Noen har imidlertid innvendinger til
 enkelte forslag. Dette vil bli omtalt under de for-
 slagene det gjelder.

4 Sykepenger

4.1 Unntak fra krav om å sende legeerklæring til arbeidsgiver innen 14 dager, folketrygdloven § 8-18

4.1.1 Bakgrunn og gjeldende rett

Folketrygdloven § 8-18 handler om rett til syke-
 penger fra arbeidsgiveren. Etter bestemmelsens
 tredje ledd første punktum gis sykepenger fra
 arbeidsgiveren tidligst fra den dagen arbeidstake-
 ren har gitt melding om arbeidsuførheten til
 arbeidsgiveren. Dette gjelder bare såfremt det har
 vært mulig for arbeidstakeren å gi slik melding.
 Slik melding skal gis selv om det foreligger lege-
 erklæring. I henhold til rundskrivet til bestemmel-
 sen kan melding gis som egenmelding eller som
 sykmeldingsattest fra lege. Videre vil retten til
 sykepenger falle bort dersom arbeidsgiveren skal
 betale sykepenger på grunnlag av legeerklæring
 (§ 8-7), og legeerklæringen ikke er sendt til
 arbeidsgiveren innen 14 dager etter at arbeidsgi-
 veren kan kreve slik erklæring.

Det følger av lovteksten at det kan gjøres unn-
 tak fra meldeplikten første sykefraværsdag, etter
 § 8-18 tredje ledd første punktum, når arbeidsta-
 ker ikke har hatt mulighet til å gi beskjed. Når det
 gjelder plikten til å sende legeerklæring/sykmel-
 ding til arbeidsgiver innen 14 dager etter § 8-18
 tredje ledd tredje punktum, er det ikke gitt tilsva-
 rende unntak i lovteksten.

Praksis i Arbeids- og velferdsetaten er også slik
 at dersom arbeidstaker ikke har sendt legeerklæ-
 ringen til arbeidsgiveren innen 14 dager, mister
 arbeidstakeren rett til sykepenger fra arbeidsgiver.

4.1.2 Forslag i høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet at det skal
 framgå av § 8-18 tredje ledd at dersom legeerklæ-
 ring ikke er sendt innen 14 dager etter at arbeids-
 giveren kan kreve slik erklæring, kan retten til
 sykepenger falle bort, men bare såfremt det har
 vært mulig for arbeidstakeren å sende legeerklæ-
 ringen.

4.1.3 Høringsinstansenes syn

*Akademikerne, Arbeids- og velferdsdirektoratet,
 Bergen kommune, Juridisk rådgivning for kvinner –
 JURK, Jussformidlingen i Bergen, Kreftforeningen,
 NITO, Seksjon for sosionomtenester ved Haukeland
 universitetssjukehus, Unio og Yrkesorganisasjone-
 nes Sentralforbund YS støtter forslaget.*

NHO har forståelse for at det i enkelte tilfeller kan være en utfordring for arbeidstaker å sende inn legeerklæring innen fristen, men viser til at det er viktig at et eventuelt unntak kun gjelder i de tilfeller der sykdommen gjør det umulig å sende inn legeerklæring, slik også departementet legger opp til.

Virke kan ikke se at det er et reelt behov for å gjøre unntak fra plikten til å sende legeerklæring i loven. De viser til at det er for dårlig beskrevet i høringsnotatet hvordan ordningen skal forvaltes, hvem som definerer om en person er for syk til å sende inn sykmelding og hvordan det defineres i hvilke tilfeller det ikke er mulig for en person å sende inn sykmelding. *Virke* viser til at det ikke foreligger anslag som viser i hvor mange flere saker arbeidsgiver må utbetale sykepengene enn i dag. Organisasjonen er bekymret for en praksis der man innfører lovendringer uten å i tilstrekkelig grad ha utredet hvilken konsekvens det vil ha for arbeidsgiver, og etterlyser mer kunnskap om de reelle kostnadene ved forslaget.

KS kan ikke se at det foreligger behov for å endre bestemmelsen. Dersom det foreligger et slikt behov, så mener *KS* at den foreslåtte bestemmelsens formulering kan åpne for at omfanget av tilfeller som ikke leverer sykmelding økes, uten at omfanget er undersøkt nærmere. Dersom departementet vil legge til et unntak om å levere legeerklæring i bestemmelsen i folketrygdloven § 8-18 tredje ledd tredje punktum, bør den etter *KS* sin oppfatning formuleres på en annen måte, eksempelvis «[...] med mindre arbeidstaker ikke har hatt mulighet til å sende legeerklæringen.» I alle tilfeller bør det fremgå av bestemmelsen at legeerklæringen skal leveres arbeidsgiver så raskt som mulig.

4.1.4 Departementets vurderinger og forslag

Departementet foreslår at det innføres en unntaksmulighet fra plikten til å sende legeerklæring til arbeidsgiveren innen 14 dager etter at arbeidsgiveren kan kreve slik erklæring. Unntaket skal gjelde i tilfeller der det ikke har vært mulig for arbeidstakeren å sende legeerklæringen.

Som en følge av at legeerklæring/sykmelding nå kan sendes arbeidsgiver og Arbeids- og velferdsetaten digitalt, er det lagt til rette for at arbeidstaker enkelt kan overholde plikten til å sende inn legeerklæring innen 14 dager etter at arbeidsgiveren kan kreve slik erklæring, jf. § 8-18 tredje ledd tredje punktum. I situasjoner der det likevel ikke har vært mulig for arbeidstakeren å sende legeerklæringen til arbeidsgiver, mener

departementet det bør kunne gjøres unntak fra denne plikten. Det bør gis tilsvarende unntaksmulighet fra å sende legeerklæring som det er gitt til å få unntak fra plikten til å sende melding om arbeidsuførheten til arbeidsgiver i § 8-18 tredje ledd første punktum. Etter § 8-18 tredje ledd første punktum gis det rett til sykepengene fra den dag arbeidstaker har gitt melding om arbeidsuførheten til arbeidsgiveren, «så fremt det har vært mulig for arbeidstakeren å gi slik melding.» Det fremgår av Arbeids- og velferdsdirektoratets rundskriv til bestemmelsen at sykdommens art og arbeidstakerens mulighet for å få gitt beskjed vil ha betydning for vurderingen av om arbeidstaker har hatt mulighet til å sende melding til arbeidsgiver. Forslaget om å gi unntak for krav til å sende legeerklæring i § 8-18 tredje ledd tredje punktum skal gjelde i tilsvarende situasjoner som der man gir unntak etter § 8-18 tredje ledd første punktum. Formuleringen bør derfor være lik.

Unntak vil kunne gis i situasjoner der sykdommen eller skaden gjør at arbeidstaker ikke har hatt mulighet til å sende legeerklæringen, men det vil også kunne gis der det er grunner utover sykdommen eller skaden som fører til at det ikke er mulig for arbeidstakeren å sende legeerklæringen. Unntak bør for eksempel kunne gis i tilfeller der arbeidstakeren er innlagt i helseinstitusjon eller er sterkt fysisk eller psykisk redusert. Legeerklæring må imidlertid sendes inn så snart medlemmet er i stand til det, slik at arbeidsgiver mottar nødvendig dokumentasjon for å kunne utbetale sykepengene.

Det er arbeidsgiver som har ansvaret for å utbetale sykepengene i arbeidsgiverperioden, og som må vurdere hvorvidt det er grunnlag for å gi unntak fra plikten til å sende inn legeerklæring innen 14 dager etter at arbeidsgiveren kan kreve slik erklæring. Ved uenighet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker om hvorvidt det foreligger grunnlag for å gi unntak fra plikten til å sende inn legeerklæring, vil saken kunne bringes inn for Ankenemnda for sykepengene i arbeidsgiverperioden. Et slikt unntak fra krav om å sende legeerklæring innen 14 dager i særlige tilfeller, vil innebære at arbeidstaker ikke mister rett til sykepengene i tilfeller der det ikke har vært mulig for arbeidstakeren å sende arbeidsgiver sykmelding/legeerklæring. Samtidig vil en slik endring innebære ulempe for arbeidsgiver, ved at man blir pålagt å utbetale sykepengene i noen flere tilfeller. Departementet er ikke kjent med at dette problemet gjelder mange saker, men mener at bestemmelsen i dag kan gi svært urimelige utslag for den enkelte sykmeldte.

Departementet foreslår at det gjøres en endring i folketrygdloven § 8-18 tredje ledd tredje punktum, slik at det framgår at retten til sykepenger faller bort dersom legeerklæringen ikke er sendt til arbeidsgiveren innen 14 dager etter at arbeidsgiveren kan kreve slik erklæring, såfremt det har vært mulig for arbeidstakeren å sende legeerklæringen.

Departementet viser til lovforslaget, § 8-18 tredje ledd tredje punktum.

4.2 Sykepenger til medlemmer med kombinerte inntekter, folketrygdloven § 8-41

4.2.1 Bakgrunn og gjeldende rett

For personer med kombinerte inntekter som arbeidstaker og selvstendig næringsdrivende fastsettes sykepengegrunnlaget etter reglene i § 8-41.

Det følger av § 8-41 første ledd at sykepengegrunnlaget til personer som har inntekt både som arbeidstaker og selvstendig næringsdrivende skal fastsettes etter reglene som gjelder for arbeidstakere, se folketrygdloven §§ 8-15 til 8-33. Det er henvist til alle bestemmelsene som gjelder for arbeidstakere, men disse får anvendelse for personer med kombinerte inntekter så langt de passer.

Etter § 8-41 andre ledd skal sykepengegrunnlaget fastsettes på følgende måte:

- a. sykepengegrunnlaget skal fastsettes ut fra den aktuelle månedsinntekten som er beregnet etter § 8-28. Etter § 8-28 beregnes den aktuelle månedsinntekten som hovedregel ut fra gjennomsnittet av de tre siste måneders inntekt før arbeidsuførheten inntraff, slik denne er rapportert til a-ordningen.
- b. sykepengegrunnlaget skal fastsettes ut fra den pensjonsgivende årsinntekten, etter § 8-35. Den pensjonsgivende årsinntekten beregnes som utgangspunkt på bakgrunn av gjennomsnittet av den pensjonsgivende årsinntekten som er fastsatt for de tre siste årene.

Av § 8-41 tredje ledd framgår det at for differansen mellom inntekt etter alternativ b og inntekt etter alternativ a gis sykepenger etter bestemmelsene som gjelder for selvstendig næringsdrivende (§ 8-34). For differansen gis sykepenger altså med 80 pst. av sykepengegrunnlaget.

Disse reglene får tilsvarende anvendelse for personer som er kombinert selvstendig nærings-

drivende og frilanser (§ 8-42), eller kombinert arbeidstaker, selvstendig næringsdrivende og frilanser (§ 8-43).

Fastsettelse av sykepengegrunnlaget til arbeidstakere gjøres etter reglene i § 8-28 til 8-30. Dette gjelder også for frilansere og for de som er kombinert arbeidstaker og frilanser. Av reglene i § 8-30 framgår det at omregnet årsinntekt etter § 8-28 skal sammenlignes med rapportert inntekt til a-ordningen de tolv siste månedene før arbeidsuførhetstidspunktet. Ved mer enn 25 pst. avvik mellom disse inntektene skal sykepengegrunnlaget fastsettes ved skjønn til den årsinntekten som kan godtgjøres på tidspunktet arbeidsuførheten inntraff. Ved 25 pst. eller mindre avvik skal sykepengegrunnlaget fastsettes lik omregnet årsinntekt etter reglene i § 8-28. Bestemmelsen i § 8-30 skal sikre at sykepengegrunnlaget i størst mulig grad svarer til det reelle inntektstapet man har som følge av arbeidsuførheten.

Etter trygdeforordningen artikkel 21 nr. 2 beregnes sykepengegrunnlaget til et medlem som har vært yrkesaktiv i en annen EØS-stat forut for arbeidet i Norge, på grunnlag av inntekten man har hatt i Norge. I situasjoner der et medlem blir sykmeldt før vedkommende har arbeidet i Norge i ett år, vil sykepengegrunnlaget fastsatt etter § 8-28 (i utgangspunktet fastsatt på bakgrunn av rapportert inntekt til a-ordningen siste tre måneder), ofte avvike med mer enn 25 pst. fra rapportert inntekt de siste tolv månedene (§ 8-30). Dette fordi man da ikke har hatt inntekt rapportert til a-ordningen for alle tolv månedene før arbeidsuførheten inntraff. Som det framgår av avsnittet over, skal sykepengegrunnlaget da fastsettes ved skjønn til den årsinntekten som kan godtgjøres på det tidspunktet arbeidsuførheten inntraff.

4.2.2 Forslag i høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet at ved fastsettelse av sykepengegrunnlaget for personer som er kombinert arbeidstaker og selvstendig næringsdrivende, skal sykepengegrunnlaget etter § 8-41 andre ledd bokstav a fastsettes ut fra reglene i § 8-28 til § 8-30, ikke bare etter reglene i § 8-28. Det vil si at man skal sammenligne grunnlaget som er fastsatt etter reglene i § 8-28 (der utgangspunktet er gjennomsnittet av rapportert inntekt til a-ordningen siste tre måneder) mot inntekt rapportert inntekt til a-ordningen siste 12 måneder, og dersom det er mer enn 25 pst. avvik skal sykepengegrunnlaget fastsettes ved skjønn. Derfor ble det foreslått å legge til en henvisning til § 8-30 i § 8-41 andre ledd bokstav a.

4.2.3 Høringsinstansenes syn

Akademikerne, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Juridisk rådgivning for kvinner – JURK, Jussformidlingen i Bergen, Unio og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund YS støtter forslaget.

Bergen kommune viser til at de foreslåtte endringene i noen få tilfeller vil kunne føre til at kommunen kan tape refusjon i forhold til dagens situasjon dersom personens inntekter overstiger 6 G.

4.2.4 Departementets vurderinger og forslag

Departementet foreslår at når man skal fastsette sykepengegrunnlaget til personer med inntekt både som arbeidstaker og selvstendig næringsdrivende, skal sykepengegrunnlaget etter § 8-41 andre ledd bokstav a fastsettes også etter reglene i folketrygdloven § 8-28 til § 8-30, og ikke bare etter reglene i folketrygdloven § 8-28.

Ved fastsettelse av beregningsgrunnlaget etter gjeldende § 8-41 andre ledd bokstav a, legges den aktuelle månedsinntekten beregnet etter § 8-28 til grunn. I § 8-29 framgår hvilke inntekter som skal inngå i den aktuelle månedsinntekten.

Beregningsreglene for sykepenges mv. ble endret med virkning fra 1. januar 2019 (Prop. 37 L (2016–2017) og Innst. 221 L (2016–2017)). Hensynene bak endringen av beregningsreglene var forenkling, effektivisering, automatisering og modernisering for å kunne levere bedre tjenester til brukere, effektivisere arbeidsprosessene og forbedre saksbehandlingen. Samtidig med at beregningsreglene ble endret, ble det presisert i Arbeids- og velferdsetatens rundskriv til § 8-41 at det kun var § 8-28 som skulle benyttes ved fastsettelse av sykepengegrunnlaget for personer som er kombinert arbeidstaker og selvstendig næringsdrivende. Tidligere praksis i etaten var at man også vurderte saken etter reglene i § 8-30 – slik at man sammenlignet den aktuelle månedsinntekten mot inntekt fra et lengre tidsrom, og der det også var mulighet for en skjønnsfastsettelse av sykepengegrunnlaget, selv om bestemmelsen kun viste til § 8-28.

En konsekvens av at den omregnede årsinntekten etter § 8-28 ikke sammenlignes mot rapportert inntekt til a-ordningen de siste tolv måneder, kan være at beregningsgrunnlaget etter § 8-41 andre ledd bokstav a blir høyere eller lavere enn det ville ha blitt dersom § 8-30 også hadde kommet til anvendelse. Trygderettskjennelse TRR-2020-154 viser at praktisering av § 8-41 andre ledd bokstav a, slik at man kun legger til grunn reglene i § 8-28 ved

fastsettelse av sykepengegrunnlaget som arbeidstaker/frilanser, kan medføre urimelige resultater for den enkelte, og viser behov for endring av bestemmelsen. Dersom man kun har inntekt som frilanser få måneder av året, og disse månedene faller sammen med beregningsperioden, vil sykepengegrunnlaget som frilanser bli fastsatt langt høyere enn normalinntekten. Motsatt vil sykepengegrunnlaget som frilanser bli fastsatt langt lavere enn normalinntekten hvis månedene med slik inntekt ikke faller sammen med beregningsperioden (kjennelsen er også omtalt under punkt 4.3).

For å komme fram til et sykepengegrunnlag som i størst mulig grad svarer til tapt inntekt for den sykmeldte, og for å hindre urimelige utfall i enkelttilfeller, ser departementet det som nødvendig at det også skal foretas en vurdering av sakene mot reglene i § 8-30 ved fastsettelse av sykepengegrunnlaget til personer med kombinerte inntekter etter § 8-41. Departementet foreslår derfor å endre bestemmelsen i § 8-41 andre ledd bokstav a, slik at det framgår at sykepengegrunnlaget skal fastsettes ut fra reglene i § 8-28 til § 8-30, ikke bare etter reglene i § 8-28.

I praksis innebærer det at sykepengene skal fastsettes ved skjønn i tilfeller der den aktuelle månedsinntekten beregnet etter § 8-28 (omregnet til årsinntekt) avviker mer enn 25 pst. fra rapportert inntekt til ordningen de siste tolv kalendermånedene før arbeidsuførheten.

Departementet viser til lovforslaget, § 8-41 andre ledd bokstav a.

4.3 Presisering av at beregning av frilansinntekt skal følge reglene for arbeidstakere, også når medlemmet er kombinert arbeidstaker, frilanser og selvstendig næringsdrivende, folketrygdloven § 8-43

4.3.1 Bakgrunn og gjeldende rett

For personer som på sykmeldingstidspunktet har inntekt både som arbeidstaker, som selvstendig næringsdrivende og som frilanser ytes sykepenge etter reglene som gjelder for arbeidstakere, se §§ 8-15 til 8-33. Dette framgår av folketrygdloven § 8-43 første ledd. Videre framgår det av bestemmelsen at sykepengegrunnlaget skal fastsettes etter bestemmelsene som gjelder for de som er kombinert arbeidstaker og selvstendig næringsdrivende, se § 8-41.

Fra 1. januar 2019 ble beregningsreglene for frilansere endret slik at sykepengegrunnlaget for frilansere skal fastsettes etter reglene som gjelder

for arbeidstakere, jf. § 8-38 femte ledd, og ikke lenger etter reglene som gjelder for selvstendig næringsdrivende (dvs. etter reglene i § 8-35). Det ble også gjort endringer i bestemmelsene om fastsettelse av sykepengegrunnlaget til medlemmer med kombinerte inntekter i §§ 8-40, 8-41 og 8-42. I Prop. 37 L (2016–2017) ble det ikke foreslått endringer av reglene som gjelder for fastsettelse av grunnlaget for de som er kombinert arbeidstaker, selvstendig næringsdrivende og frilanser i § 8-43. Det ble ikke ansett nødvendig å endre ordlyden i § 8-43, siden det der står at sykepengegrunnlaget skal fastsettes etter reglene i § 8-41. Etter endringen av beregningsreglene fra 2019, var det meningen at all frilansinntekt skulle beregnes etter reglene som gjelder for arbeidstakere, også når man er kombinert arbeidstaker, selvstendig næringsdrivende og frilanser.

Praksis i Arbeids- og velferdsetaten har vært at man ved beregningen av sykepengegrunnlaget for frilansere fastsetter sykepengegrunnlaget etter reglene som gjelder for arbeidstakere. Dette gjelder også når medlemmet er kombinert arbeidstaker, selvstendig næringsdrivende og frilanser.

I Trygderettens kjennelse TRR-2020-154 kom imidlertid flertallet fram til at det ikke var rettskildemessig grunnlag for å si at rettstilstanden ble endret på dette punktet fra 1. januar 2019. Flertallet mente at frilansinntekten også etter 1. januar 2019 skulle henføres til reglene som gjelder for selvstendig næringsdrivende (§ 8-35), når sykepengegrunnlaget til de som er kombinert arbeidstaker, selvstendig næringsdrivende og frilanser skal fastsettes (§ 8-43).

4.3.2 Forslag i høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet å presisere i § 8-43 andre ledd at for personer som er kombinert arbeidstaker, selvstendig næringsdrivende og frilanser, skal inntekt som arbeidstaker og frilanser fastsettes etter reglene som gjelder for beregning av sykepenger til arbeidstaker etter § 8-41 andre ledd bokstav a. Videre foreslo departementet å presisere at inntekt som selvstendig næringsdrivende skal fastsettes ut fra den pensjonsgivende årsinntekten etter § 8-41 andre ledd bokstav b.

4.3.3 Høringsinstansenes syn

Arbeids- og velferdsdirektoratet, Juridisk rådgivning for kvinner – JURK, Unio og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund YS støtter forslaget.

Bergen kommune uttaler at de ser at de foreslåtte endringene i noen få tilfeller vil kunne føre til at kommunen kan tape refusjon i forhold til dagens situasjon dersom personens inntekter overstiger 6 G.

4.3.4 Departementets vurderinger og forslag

Departementet foreslår at det presiseres i § 8-43 tredje ledd at ved fastsettelse av sykepengegrunnlaget for de som er arbeidstaker, selvstendig næringsdrivende og frilanser, skal inntekt som arbeidstaker og frilanser fastsettes ut fra den aktuelle månedsinntekten etter § 8-41 andre ledd bokstav a. Inntekt som selvstendig næringsdrivende fastsettes ut fra den pensjonsgivende årsinntekten etter § 8-41 andre ledd bokstav b. Forslaget er en presisering av gjeldende praktisering av bestemmelsen i Arbeids- og velferdsetaten.

Sykepenger skal erstatte tapt inntekt når man er arbeidsufør på grunn av sykdom. Et hovedhensyn bak å endre beregningsreglene for frilansere var å kunne bruke inntekt rapportert til a-ordningen i beregningen. Dette mente man ville gi et mer tidsriktig bilde av inntekten og inntektstapet, framfor å benytte pensjonsgivende inntekt som ligger lengre tilbake i tid. Det er ingen gode grunner for at man skal benytte et annet sett beregningsregler for frilansinntekten til personer som er kombinert arbeidstaker, selvstendig næringsdrivende og frilanser enn for alle andre frilanstilfeller. Departementet er ikke enig i flertallets konklusjon i Trygderettens kjennelse TRR-2020-154. For å tydeliggjøre rettstilstanden, foreslår departementet å ta inn i folketrygdloven § 8-43 andre ledd at inntekt som frilanser skal fastsettes som for arbeidstakere, ut fra den aktuelle månedsinntekten i § 8-41 andre ledd bokstav a. Samtidig foreslås det å presisere i § 8-43 andre ledd at inntekt som selvstendig næringsdrivende skal fastsettes ut fra den pensjonsgivende årsinntekten etter § 8-41 andre ledd bokstav b.

Departementet viser til lovforslaget, § 8-43 andre ledd.

4.4 Presisering av at de generelle vilkår i folketrygdloven kapittel 8 del I også gjelder for rett til sykepenger etter § 8-49

4.4.1 Bakgrunn og gjeldende rett

Folketrygdlovens kapittel 8 er delt opp i ulike deler. Del I inneholder generelle bestemmelser med vilkår som må være oppfylt for å få rett til

sykepenger, som eksempelvis krav om opptjeningstid (§ 8-2), krav om å ha tapt pensjonsgivende inntekt (§ 8-3) og krav om arbeidsuførhet (§ 8-4). Del II inneholder regler om rett til sykepenger for arbeidstakere, del III regler for selvstendig næringsdrivende, del IV regler for frilansere, del V regler for medlemmer med kombinerte inntekter, del VI regler for særskilte grupper, del VII regler for medlemmer som har rett til andre ytelser fra folketrygden m.m., del VIII regler for opphold i institusjon og del IX regler ved yrkesskade.

Folketrygdloven § 8-49 regulerer retten til sykepenger for medlemmer med dagpenger under arbeidsløshet eller ventelønn m.m. Folketrygdloven § 8-49 er plassert under del VII Medlemmer som har rett til andre ytelser fra folketrygden m.m. Av bestemmelsens første ledd framgår det at det ytes sykepenger fra og med den dagen medlemmet blir arbeidsufør, til et medlem som mottar dagpenger under arbeidsløshet, eller som opptjener ventetid etter § 4-9. Bestemmelsen praktiseres slik at de generelle vilkårene i folketrygdloven kapittel 8 del I Generelle bestemmelser må være oppfylt for at man skal få rett til sykepenger når man mottar dagpenger.

Trygderetten kom i kjennelse av 26. november 2020 (TRR-2020-742) fram til at det ikke kunne kreves fire ukers opptjening for rett til sykepenger for dagpengemottakere, og kom fram til at en person hadde rett til sykepenger etter § 8-49, uavhengig av krav om opptjening i folketrygdloven § 8-2.

4.4.2 Forslag i høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet at det skulle presiseres at de generelle vilkårene for rett til sykepenger i folketrygdloven del I, også skal gjelde for rett til sykepenger etter § 8-49. Det ble foreslått at det i § 8-49 blir presisert at sykepenger ytes etter bestemmelsene i kapitlet her.

4.4.3 Høringsinstansenes syn

Arbeids- og velferdsdirektoratet, Bergen kommune, Unio og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund YS støtter forslaget.

Akademikerne viser til at den foreslåtte endringen innebærer at medlemmet må søke om dagpenger umiddelbart ved avsluttet arbeidsforhold for å unngå en periode med manglende rett på sykepenger. Det vises til at det foreslåtte kravet vil medføre at tilgangen på sykepenger som dagpengemottaker blir vesentlig innskrenket og kravene blir strengere enn det som følger av de alminne-

lige reglene for sykepenger. De foreslår som et alternativ at det i de situasjoner der medlemmet ikke oppfyller kravet til opptjeningstid som dagpengemottaker i fire uker, kan innføres en vurdering av om medlemmet ville hatt sykepengerett dersom medlemmet søkte om dagpenger uten opphold etter opphør av tidligere arbeidsforhold eller ytelse til livsopphold som er likestilt med arbeid. Denne muligheten kan begrenses til opphold på inntil 14 dager, tilsvarende folketrygdloven § 8-15.

4.4.4 Departementets vurderinger og forslag

Departementet foreslår at det presiseres at de generelle vilkårene i del I Generelle bestemmelser også gjelder for sykepenger etter § 8-49. Det foreslås at det gjøres ved at det i § 8-49 blir presisert at sykepenger ytes etter bestemmelsene i kapitlet her. Forslaget er en presisering av gjeldende praktisering av bestemmelsen i Arbeids- og velferdsetaten.

Folketrygdloven § 8-49 er plassert i lovens kapittel 8 del VII Medlemmer som har rett til andre ytelser fra folketrygden m.m. I del VII er det også bestemmelser om særskilte regler for medlemmer med uføretrygd (§ 8-50), medlemmer som er mellom 62 og 70 år (§ 8-51) og medlemmer med avtalefestet pensjon (§ 8-52). I disse bestemmelsene står det spesifisert at sykepenger gis «etter bestemmelsene i kapitlet her». Dette står det ikke eksplisitt i § 8-49.

Etter folketrygdloven § 8-2 er det et vilkår at man har vært i arbeid i minst fire uker umiddelbart før man ble arbeidsufør, for å få rett til sykepenger. I bestemmelsens andre ledd er det presisert at likestilt med forutgående arbeid er tidsrom da medlemmet har mottatt en ytelse til livsopphold etter folketrygdloven kapittel 4 (dagpenger), kapittel 8 (sykepenger), kapittel 9 (stønad ved sykt barn mv.) eller kapittel 14 (svangerskapspenger og foreldrepenger). Det er ikke noe i veien for at hele opptjeningstiden kan ha bestått av en periode med ytelse til livsopphold. Opptjeningsperioder tilbakelagt i annen EØS-stat skal i medhold av trygdeforordningen artikkel 6 tas i betraktning ved vurdering av om opptjeningsvilkårene er oppfylt.

Lovgiver har i enkelte bestemmelser i folketrygdloven kapittel 8 gjort unntak fra kravet om opptjeningstid i § 8-2, men da er dette eksplisitt nevnt, slik som eksempelvis i § 8-44 om sjømenn, § 8-45 om fiskere og § 8-46 om vernepliktige i kapittel 8 del VI Særskilte grupper. Dette er ikke gjort i § 8-49 om medlemmer med dagpenger mv.

Departementet mener at de generelle vilkårene for rett til sykepenger i folketrygdloven del I skal gjelde også for rett til sykepenger etter § 8-49, og fremmer derfor forslag om at dette presiseres i bestemmelsen. Det vil være uheldig at man har bedre rett til sykepenger etter § 8-49 som dagpengemottaker, enn man har etter de alminnelige reglene for rett til sykepenger.

Når det gjelder Akademikernes innspill om at den foreslåtte endringen innebærer at medlemmet må søke om dagpenger umiddelbart ved avsluttet arbeidsforhold for å unngå en periode med manglende rett på sykepenger, vil departementet bemerke at personer som blir sykmeldt etter at arbeidsforholdet er avsluttet, men før man har søkt om dagpenger, kan ha rett til sykepenger etter reglene i folketrygdloven § 8-47. Etter denne paragrafen gis det rett til sykepenger til yrkesaktive medlemmer som midlertidig har vært ute av inntektsgivende arbeid.

Departementet foreslår at det framgår av § 8-49 at det gis rett til sykepenger «etter bestemmelsene i kapitlet her», på samme måte som det er presisert i øvrige bestemmelser i del VII i kapittel 8, jf. §§ 8-50 til 8-52.

Departementet viser til lovforslaget, § 8-49 første ledd første punktum.

5 Omsorgspenger, pleiepenger og opplæringspenger

5.1 Omsorgspenger – hvem som anses som alene om omsorgen og fordeling av stønadsdager mellom foreldrene, folketrygdloven § 9-6 og arbeidsmiljøloven § 12-9 sjette ledd

5.1.1 Bakgrunn og gjeldende rett

I henhold til folketrygdloven § 9-5 kan en arbeidstaker, frilanser eller selvstendig næringsdrivende som har omsorg for barn få omsorgspenger, dersom han eller hun er borte fra arbeidet fordi barnet eller barnepasser er syk, fordi barnet skal til lege e.l., eller fordi barnepasser må ta vare på et annet barn som er sykt eller skal til lege e.l. Retten er knyttet til omsorgsansvar, og det er presisert at den også gjelder fosterforeldre. Steforeldre har ikke rett til omsorgspenger, med mindre de har fått overført slik rett med hjemmel i § 9-6 sjette ledd.

Retten til omsorgspenger gjelder til og med det kalenderåret barnet fyller tolv år. Dersom barnet er kronisk sykt eller funksjonshemmet, gjel-

der retten til og med det året barnet fyller 18 år, se § 9-5 tredje ledd.

Som hovedregel får en arbeidstaker omsorgspenger i opptil ti stønadsdager for hvert kalenderår. Har vedkommende omsorgen for mer enn to barn, ytes det omsorgspenger i opptil 15 stønadsdager. Når arbeidstakeren er alene om omsorgen, økes antallet stønadsdager til henholdsvis 20 og 30, se § 9-6 første ledd.

Ti dager med omsorgspenger dekkes av arbeidsgiver, se § 9-8. Dersom arbeidstakeren har rett til mer enn ti dager, kan arbeidsgiver kreve å få refusjon for lønn utbetalt for det antall dager som overstiger ti. Selvstendig næringsdrivende og frilansere har ingen arbeidsgiver, og må dekke de ti første dagene selv (ventetid). Dersom de har rett til mer enn ti dager, kan de kreve disse dagene dekket av folketrygden.

Personer som er alene om omsorgen har rett til økt antall dager med omsorgspenger. Med «alene om omsorgen» menes at personen er alene om den daglige omsorgen for barnet. Det er den barnet bor fast hos som er alene om omsorgen, uavhengig av omfanget av samværet med den andre forelderen. Når en forelder er alene om omsorgen for barnet, kan stønadsdagene fordeles mellom foreldrene. Fordelingen må skje i henhold til omfanget av avtalt samvær i samværsavtalen. Videre må Arbeids- og velferdsetaten få skriftlig erklæring fra begge foreldrene om samværsfordelingen. Dette framgår av § 9-6 femte ledd.

Annen fordeling enn den som følger av samværsavtalen, er ikke mulig. Det vil si at hvis samværsavtalen innebærer at samværet utgjør 40 pst. av tiden, har foreldrene valget mellom at bostedsforelderen beholder alle omsorgspengedagene, eller at denne deler 40 pst. av dagene med samværsforelderen. Det er altså ikke mulig for eksempel å la bostedsforelderen beholde 80 pst. av dagene og dele 20 pst. av dagene med den andre forelderen, selv om foreldrene er enige om en slik fordeling.

Dersom foreldrene ikke bor sammen, men har avtalt delt bosted for barnet, anses ingen av foreldrene for å være alene om omsorgen. Dette gjelder uavhengig av hvor mye tid barnet tilbringer med hver av foreldrene.

En person regnes for å ha aleneomsorg for et barn hvis den andre av barnets foreldre i lang tid (i praksis mer enn seks måneder) ikke kan ha tilsyn med barnet fordi han eller hun er funksjonshemmet, innlagt i helseinstitusjon e.l., se § 9-6 tredje ledd. Man regnes imidlertid ikke for å ha aleneomsorg for et barn dersom den andre forelderen er bosatt et annet sted som følge av studier,

jobb e.l. Dette gjelder selv om det ikke er mulig å gjennomføre denne aktiviteten på familiens hjemsted, slik som f.eks. ved beordringsplikt.

En person beholder statusen som «alene om omsorgen» for egne barn, selv om vedkommende gifter seg eller blir samboer (med en annen enn barnets andre forelder). Opptil ti av stønadsdagene kan i slike tilfeller overføres til ektefelle, eller til samboer når samboerforholdet har vart i minst tolv måneder. Det er et vilkår at Arbeids- og velferdsetaten får skriftlig melding om overføringen, se § 9-6 sjette ledd.

En person beholder statusen som «alene om omsorgen» for særkullsbarn selv om vedkommende får felles barn med ny ektefelle eller samboer. Når en person som for eksempel har vært alene om omsorgen for tre barn under tolv år får et nytt barn med ny samboer eller ektefelle, beholder vedkommende retten til 30 stønadsdager. Inntil ti av disse dagene kan overføres til samboeren/ektefellen. Samboeren/ektefellen har uansett selvstendig rett til ti stønadsdager for det nye barnet.

Arbeids- og velferdsdirektoratet opplyser at Arbeids- og velferdsetaten mottar svært få meldinger om fordeling av omsorgsdager mellom foreldrene og om overføring av dager til ny ektefelle eller samboer.

Reglene i denne paragrafen gjelder tilsvarende for frilansere og selvstendig næringsdrivende, men slik at det ytes omsorgspenger etter utløpet av ventetiden (de ti første fraværsdagene).

5.1.2 Forslag i høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet å endre folketrygdloven § 9-6 femte ledd første punktum slik at der en forelder er alene om den daglige omsorgen, kan omsorgspengedager fordeles mellom foreldrene etter avtale, uavhengig av avtalt samvær i samværsavtalen. Departementet understreket i denne forbindelse at bostedsforelderen skal beholde minst ti dager (slik som i dag), eventuelt femten dager hvis vedkommende har mer enn to barn eller har omsorgen for et kronisk sykt eller funksjonshemmet barn.

Departementet foreslo å oppheve andre setning i § 9-6 femte ledd om skriftlig erklæring til Arbeids- og velferdsetaten fra begge foreldre ved fordeling av omsorgspengedager, samt andre setning i § 9-6 sjette ledd om at Arbeids- og velferdsetaten skal få skriftlig melding om overføring av dager til steforelder.

Departementet foreslo videre at også soning i fengsel og avtjening av verneplikt nevnes spesifikt i folketrygdloven § 9-6 tredje ledd som eksempler på når en person anses å være alene om omsorgen. Tilsvarende endring ble foreslått i arbeidsmiljøloven § 12-9 sjette ledd andre punktum som gir utvidet rett til permisjon til foreldre som er alene om omsorgen.

5.1.3 Høringsinstansenes syn

Akademikerne, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Arbeidstilsynet, Bergen kommune, Jussformidlingen i Bergen, NITO, Seksjon for sosionomtenester ved Haukeland universitetssjukehus, Unio og Yrkesorganisasjonenes sentralforbund YS støtter forslagene.

Juridisk rådgivning for kvinner – JURK støtter i hovedsak forslagene, men mener at lovendringen kan føre til konflikt mellom foreldrene. *JURK* påpeker at det er viktig at endringen ikke fører til at den som er alene om den daglige omsorgen føler seg presset til å inngå en avtale, eller at den andre forelderen mener den har krav på overføring av omsorgspengedager fra den barnet bor fast hos. *JURK* ønsker at det skal komme fram i lovteksten at det er bostedsforelderen som fortsatt har rett til økte omsorgspengedager, men at det skal være mulig å avtale at noen av omsorgspengedagene overføres til den andre forelderen.

KS er opptatt av forutsigbarhet for arbeidsgivere, og skriver: «Hvis antall dager fritt kan overføres, vil det kunne bli mer krevende for arbeidsgiver å holde oversikt over antall dager arbeidstaker rent faktisk har til enhver tid. Det er også uklart hvilke konsekvenser denne endringen vil ha i praksis, og *KS* er derfor skeptisk til forslaget. Mulige konsekvenser er økt administrativ byrde for arbeidsgiver, og endring i finansieringsansvaret mellom foreldrenes arbeidsgivere, og mellom arbeidsgiver og folketrygden.

Departementet selv peker på dette i høringsnotatet. Det kan også være grunn til å tro at omsorgsdager i større grad vil overføres til offentlig sektor der en forelder jobber i det offentlige og den andre i det private, noe som i så tilfelle vil medføre økt sporadisk fravær i sektoren. For at arbeidsgiver skal kunne holde oversikt over hvor mange omsorgsdager den aktuelle arbeidstaker har, mener *KS* at «samværsavtalen bør være styrende og at arbeidsgiver kan be arbeidstaker fremlegge denne.»

NHO har merknader i samme retning som *KS*.

5.1.4 Departementets vurderinger og forslag

5.1.4.1 Presisering av at man anses som alene om omsorgen dersom den andre forelderen er i fengsel eller avtjener verneplikt

Departementet foreslår at det presiseres i loven at en person anses som alene om omsorgen dersom den andre forelderen er i fengsel eller avtjener verneplikt.

Ingen av høringsinstansene har innvendinger til dette forslaget.

Det framgår av § 9-6 tredje ledd at man anses å være alene om omsorgen dersom den andre forelderen over lang tid ikke kan ha tilsyn med barnet. Som eksempel nevnes at forelderen er funksjonshemmet eller innlagt i helseinstitusjon e.l. Departementet foreslår at også soning i fengsel og avtjening av verneplikt nevnes spesifikt i folketrygdloven § 9-6 tredje ledd. I praksis anses seks måneder eller mer som «lang tid». Dette fremgår i dag av rundskriv til loven. Departementet er enig i denne tolkningen av «lang tid», men mener det ikke er nødvendig å lovfeste tolkningen.

Tilsvarende endring foreslås i arbeidsmiljøloven § 12-9 sjette ledd andre punktum. Selv om samme bestemmelse femte ledd sikrer arbeidstaker rett til permisjon når man mottar ytelse etter folketrygdloven kapittel 9, taler hensynet til tydelig og lett tilgjengelig informasjon for at ordlyden i arbeidsmiljøloven tilpasses folketrygdloven.

Soning og verneplikt hindrer tilsyn med barn og ligger utenfor det den enkelte selv kan styre. Dette i motsetning til f.eks. arbeid eller studier som gjennomføres på et annet sted enn der familien bor. Slikt fravær, som man i stor grad rår over selv, innebærer ikke at den ene forelderen anses å være alene om omsorgen.

Forslaget er i samsvar med praksis, men vil gjøre dette tydeligere, slik at informasjonen blir lettere tilgjengelig for dem det gjelder.

Departementet viser til lovforslaget, folketrygdloven § 9-6 tredje ledd og arbeidsmiljøloven § 12-9 sjette ledd.

5.1.4.2 Om fordeling av omsorgspengedager mellom foreldrene

Departementet foreslår at når en av foreldrene er alene om den daglige omsorgen, kan stønadsdager fordeles mellom foreldrene etter avtale, uavhengig av eventuell samværsavtale.

Departementet mener det er uheldig at barnets foreldre har mindre fleksibilitet mht. fordeling av omsorgspengedager enn der bostedsforelderen ønsker å overføre dager til ny ektefelle/

samboer etter folketrygdloven § 9-6 sjette ledd. I slike tilfeller bestemmer bostedsforelderen fritt hvor mange dager (opptil ti) vedkommende vil overføre til barnets steforelder.

Departementet ser at foreldre kan ha behov for å fordele omsorgspengedagene på en annen måte enn samværsavtalen skulle tilsi. Samværsavtalen trenger ikke å være en god indikator på behovet for omsorgspengedager. Muligheten til å være hjemme med barnet når det er sykt er ikke nødvendigvis sammenfallende med omfanget av samværet. Mye samvær i helger og ferier gir høy samværsprosent, men lite behov for omsorgspenger. På den annen side kan barnet bli syk mens det er hos samværsforelderen, og det kan være best at barnet blir værende der til det er friskt, selv om dette er lenger enn den avtalte samværsperioden.

Hvis samværsforelderen bor et stykke unna barnet og samvær primært skjer i helger og ferier, er det kanskje mindre aktuelt å være borte fra jobb for å være hjemme med sykt barn, selv om man i henhold til samværsavtalen har mye samvær. Enkelte foreldre har heller ingen skriftlig samværsavtale, eller de praktiserer en samværsordning som er annerledes enn den opprinnelige skriftlige samværsavtalen. Også slike forhold taler etter departementets vurdering for at det bør være opp til foreldrene å bestemme hvor mange av omsorgspengedagene som skal overføres. Dermed kan foreldrene selv bli enige om fordelingen av dager etter hva som passer dem best.

Dagens ordning innebærer at hvis foreldrene har blitt enige om en skriftlig samværsavtale, er det også den som legges til grunn for fordelingen av omsorgspengedagene. Ettersom begge foreldre må melde fra til Arbeids- og velferdsetaten, er det i praksis en forutsetning at begge foreldre ønsker å dele dager. Hvis de er enige om at de skal dele omsorgspengedager, trenger de altså ikke å bli enige om hvor mange dager som skal deles; fordelingen må skje i henhold til samværsavtalen. Hvis loven endres slik at det er opp til foreldrene hvor mange dager hver av dem skal ha, kan det potensielt åpne for noe mer konflikter da foreldrene må bli enige om fordelingen. Departementet legger til grunn at de fleste foreldre vil håndtere dette bra og komme fram til en løsning. Også i dag må foreldrene være enige om en samværsavtale; det blir ingen deling uten en slik avtale og uten at begge foreldre melder fra til Arbeids- og velferdsetaten.

Dersom foreldrene ikke blir enige om en annen fordeling, vil bostedsforelderen ha rett til alle omsorgspengedagene. Hvis vedkommende

ikke ønsker å dele omsorgspengedager, vil det derfor ikke skje noen deling. Slik er det i dag, og slik vil det også være etter den foreslåtte lovendringen.

Arbeidsgiver dekker de ti første dagene med omsorgspenger hvert kalenderår. Dersom bostedsforelder og samværsforelder deler omsorgspengedager mellom seg, må altså også samværsforelders arbeidsgiver dekke noen dager der samværsforelderen er hjemme med sykt barn. Å endre loven slik at foreldrene kan fordele omsorgspengedager etter avtale, og ikke strengt etter samværsavtalen, vil ikke endre arbeidsgiveres situasjon i særlig grad. Som i dag må samværsforelders arbeidsgiver være forberedt på at arbeidstakeren kan komme til å ha fravær på grunn av sykt barn, og at arbeidsgiver må dekke dette. Departementet legger til grunn at fordeling etter foreldrenes ønske i noen tilfeller kan føre til at samværsforeldre tar ut flere dager enn i dag; i andre tilfeller at de tar ut færre dager enn i dag.

KS og NHO er opptatt av forutsigbarhet for arbeidsgivere med hensyn til ansattes bruk av omsorgspengedager. Det er departementet også. Ved innføring av bestemmelsen om fordeling av omsorgsdager var man blant annet opptatt av forutsigbarhet for arbeidsgiver. I Ot.prp. nr. 8 (1996–1997) står følgende: *«Foreldrene skal ikke kunne avtale andre fordelingsordninger på grunnlag av individuelle ønsker og behov enn det som følger forholdsmessig av samværsretten. Dette skyldes administrative hensyn og at den foreslåtte ordning etter departementets oppfatning i de fleste tilfeller vil tilfredsstille foreldrenes behov. Det er arbeidsgiver som i det vesentlige yter omsorgspenger. Hensynet til arbeidsgiver tilsier en ordning hvor arbeidsgivers plikter fremgår klart av loven.»*

Departementet kan ikke se at dagens ordning gir arbeidsgiver særlig forutsigbarhet. Arbeidsgiver vil normalt ikke være kjent med den samværsavtalen foreldrene har inngått, den er ikke alltid skriftlig, og kan uansett endres av foreldrene når som helst. Som nevnt over, må arbeidsgiver være forberedt på at en arbeidstaker som har barn, kan komme til å være borte fra arbeidet når barnet er sykt. Dette gjelder både når foreldrene bor sammen og når arbeidstakeren ikke bor fast sammen med barnet sitt. En endring som innebærer at foreldrene selv bestemmer fordelingen av omsorgspengedager, vil etter departementets oppfatning ikke gi arbeidsgivere vesentlig mer eller mindre forutsigbarhet sammenlignet med i dag. Dersom arbeidsgiver er i tvil om en arbeidstakers rett til omsorgspengedager vil arbeidsgiver kunne be den ansatte legge fram en skriftlig

bekreftelse fra den andre forelderen på at vedkommende har fått overført dager fra barnets bostedsforelder. En slik bekreftelse vil ha samme funksjon som en samværsavtale har i dag.

KS uttrykker bekymring for at omsorgspengedager vil bli overført fra foreldre i privat sektor til foreldre i offentlig sektor, og dermed føre til økt belastning her. Departementet tror ikke at større fleksibilitet vil føre til spekulativ bruk av omsorgspengedager. Statistisk sett er det flere barn som bor med mor og har samvær med far enn omvendt. Det er også en overvekt av kvinner i offentlig sektor. Det er derfor ikke grunn til å tro at en større mulighet til å overføre omsorgspengedager vil føre til økt bruk av omsorgspengedager i offentlig sektor.

Departementet viser til lovforslaget, folketrygdloven § 9-6 femte ledd.

5.1.4.3 Om melding til Arbeids- og velferdsetaten om fordeling og overføring av omsorgspengedager

Departementet foreslår at foreldre ikke lenger skal sende skriftlig erklæring til Arbeids- og velferdsetaten om samværsfordelingen.

Som omtalt i 5.1.1 kan foreldre i dag fordele omsorgspengedager etter omfanget av avtalt samvær. Arbeids- og velferdsetaten må få skriftlig erklæring fra begge foreldrene om samværsfordelingen. Krav om skriftlig erklæring gjelder også ved overføring av stønadsdager til ny ektefelle eller samboer.

Departementet forstår KS og NHOs innvendinger mot å oppheve kravet om innsending av samværsavtale. Departementet er også enig i at arbeidsgivere har behov for forutsigbarhet. Arbeids- og velferdsetaten mottar imidlertid i dag svært få avtaler om samvær. Bestemmelsen som knytter fordeling av omsorgspengedager til den samværsavtalen som er sendt etaten, gir et uriktig bilde av at myndighetene har oversikt over slike avtaler og kan «gå god for» innholdet i dem. Etaten har ikke selvstendig behov for disse avtalene, men trenger kunnskap om fordeling av omsorgspengedager i konkrete saker der denne fordelingen har betydning for retten til utbetaling fra folketrygden.

Mange foreldre har heller ikke en skriftlig samværsavtale og omfanget av samvær kan endres etter behov selv om slik avtale foreligger. Arbeidsgivers plikt til å betale for inntil ti dager med omsorgspenger per år, er i hovedsak et forhold mellom arbeidstaker og arbeidsgiver. Dersom en arbeidstaker har barn under 12 år, må

arbeidsgiver være forberedt på å betale inntil ti dager med omsorgspenger. Dette gjelder selv om arbeidstakeren ikke har den daglige omsorgen for barnet.

For Arbeids- og velferdsetaten er det av mindre betydning å få slike meldinger fra foreldrene. Bestemmelsen om at Arbeids- og velferdsetaten skal motta alle samværsavtaler, og utstede en bekreftelse om gjeldende fordeling av omsorgspengedager i henhold til denne, kan gi inntrykk av at Arbeids- og velferdsetaten står som garantist for at fordelingen til enhver tid er riktig. Dette er ikke den reelle situasjonen. Samværsavtalen kan når som helst endres av foreldrene, og det er ingen krav om at foreldrene sender ny melding til Arbeids- og velferdsetaten for å få en ny bekreftelse på oppdatert fordeling av dager. Dette innebærer at tidligere bekreftelser på fordeling av dager kan være utdatert og ugyldig, uten at verken etaten eller arbeidsgiver har kjennskap til dette. En slik bekreftelse vil derfor ikke være noen garanti for at det ikke utbetales for mange dager. En risiko for at en forelder mottar flere dager enn vedkommende faktisk har rett til etter samværsavtalen, er derfor til stede uavhengig av om etaten mottar melding om fordeling. Tilsvarende gjelder for overføring av dager til ny ektefelle eller samboer. Dette vil fortsatt være situasjonen etter en ev. endring som foreslått i 5.1.4.2.

Arbeids- og velferdsetaten mottar i dag svært få meldinger om fordeling og overføring av omsorgspengedager. Det vil være avbyråkratiserende å oppheve lovbestemmelsene om at etaten skal få skriftlig melding fra foreldrene om fordeling og overføring av stønadsdager. For foreldrene vil det være en fordel å slippe å melde fra til Arbeids- og velferdsetaten. For etaten vil det være en forenkling å slippe et system for mottak av slike meldinger.

Departementet viser til lovforslaget, folketrygdloven § 9-6 femte ledd.

5.2 Graderte omsorgspenger, folketrygdloven § 9-6

5.2.1 Bakgrunn og gjeldende rett

Folketrygdloven § 9-6 gir rett til omsorgspenger i hele dager. Dette er ikke til hinder for at den enkelte arbeidsplass kan ha mer fleksible ordninger for sine ansatte. En rekke virksomheter har fleksible løsninger i dag. Hovedtariffavtalene i staten § 20 nr. 3 er et eksempel på hvordan dette er gjort. Der står det at dersom arbeidstakeren selv ønsker og tjenesten tillater det, kan arbeidsgiver

samtykke i fleksibelt uttak av permisjonsdagene. Mange arbeidsgivere har lokalt avtalt eller ensidig akseptert at ansatte registrerer omsorgsfravær i halve dager eller helt ned i halve timer. Dette er imidlertid ikke lovregulert, og det er opp til den enkelte arbeidsgiver å gi sine ansatte denne muligheten.

5.2.2 Forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet at det sist i folketrygdloven § 9-6 tas inn en bestemmelse om at arbeidsgiver har plikt til å drøfte med de tillitsvalgte om det skal gis rett å ta ut omsorgspenger for kortere perioder enn hele arbeidsdager. Dersom det ikke oppnås enighet etter drøftinger, er det arbeidsgiver som bestemmer.

5.2.3 Høringsinstansenes syn

Akademikerne, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Bergen kommune, Den norske legeforening, Juridisk rådgivning for kvinner – JURK, Jussformidlingen i Bergen, Seksjon for sosionomtenester ved Haukeland universitetssjukehus, Unio og Yrkesorganisasjonenes sentralforbund YS støtter forslaget.

Funksjonshemmedes fellesorganisasjon ønsker en utforming av bestemmelsen som gir arbeidstakere med rett til omsorgspenger en styrket mulighet til gradert uttak.

Barne-, ungdoms- og familieetaten stiller spørsmål ved hvorfor dette skal drøftes med de tillitsvalgte.

LHL Landsforeningen for hjerte- og lungesyke støtter forslaget, men mener at «dagens regelverk hvor dette ensidig er opp til arbeidsgiver gir urimelige utslag og liten fleksibilitet. LHL er usikker på om den ordningen som foreslås, med plikt til å drøfte med de tillitsvalgte om det skal gis rett til gradert uttak av omsorgspenger, er tilstrekkelig. LHL forstår det slik at blir ikke partene enige er det arbeidsgiver som endelig fastsetter dette. Forslaget innebærer også at virksomheter hvor de ansatte ikke er organisert ikke har en lovfestet rett til å drøfte dette med arbeidsgiver. For disse forblir da rettstilstanden uendret.»

NITO mener «Arbeids- og inkluderingsdepartementet burde gått lenger i sitt forslag, og oppstilt en plikt for arbeidsgiver til å tilby fleksible løsninger så lenge det ikke vil medføre vesentlig ulempe for arbeidsgiver. Det vil kunne ha stor velferdsmessig betydning for arbeidstakere med behov for fleksibilitet, og i tillegg sikre økt produktivitet i virksomhetene ved at omsorgspengene tas ut mer effektivt.»

KS mener det er unødvendig og mot tillitsreformen å pålegge drøftingsplikt om gradert uttak av omsorgspengedager.

NHO støtter forslaget, men foreslår at departementet foretar en helhetlig vurdering av bruk av drøftingsplikter.

Hovedorganisasjonen Virke mener endringen er overflødig og ikke bør innføres.

5.2.4 Departementets vurderinger og forslag

Departementet foreslår at det lovfestes at arbeidsgiver har plikt til å drøfte med de tillitsvalgte om det skal gis rett å ta ut omsorgspenger for kortere perioder enn hele arbeidsdager.

I anmodningsvedtak 658 (2019–2020) ba Stortinget regjeringen om å vurdere å innføre omsorgspenger gradert ned mot 50 pst. for foreldre som må være borte fra arbeidet deler av dagen. Departementet ønsker ikke å pålegge arbeidsgivere å gi ansatte slik rett til kortere uttak av omsorgspengedager, da dette må tilpasses den enkelte arbeidsplass.

Departementet mener at det i hovedsak er i arbeidsgivers og arbeidstakers felles interesse å åpne for fleksible løsninger. Det vil imidlertid være stor variasjon mellom virksomheter med hensyn til muligheten til å legge til rette for timefravær. Ikke alle arbeidsplasser eller alle typer arbeid kan tilpasses fleksibelt fravær. Det er f.eks. ikke gitt at arbeidsplasser med skift- eller turnusordninger, eller publikumsrettet virksomhet hvor den ansatte er alene på jobb, alltid kan gjøre dette. Regelverket for omsorgspenger og omsorgspermisjon må ta hensyn til denne variasjonen mellom virksomheter med hensyn til muligheten til å legge til rette for timefravær.

Hovedformålet med å lovregulere at arbeidsgiver har plikt til å drøfte med de tillitsvalgte om det skal gis rett å ta ut omsorgspenger for kortere perioder enn hele arbeidsdager, er å tydeliggjøre at en arbeidsgiver kan gi bedre rettigheter enn det som følger direkte av loven. Selv om det ikke er noe i gjeldende regelverk som er til hinder for at det på den enkelte arbeidsplass åpnes for gradert uttak av omsorgspenger, ønsker departementet at alle virksomheter er bevisste på at det er i samsvar med folketrygdloven å ha mer fleksible ordninger for å ta ut omsorgspenger, og at virksomhetene vurderer hvorvidt dette kan være en god løsning hos dem.

Drøftingsplikten innebærer at arbeidsgiver har en plikt til å drøfte med de tillitsvalgte om det i virksomheten skal gis rett til å ta ut omsorgspen-

ger for kortere perioder. Hvor omfattende drøftingene skal være og hvordan drøftingene skal gjennomføres, må vurderes konkret i lys av virksomhetens størrelse og antall arbeidstakere. Med de «tillitsvalgte» menes her valgte eller utpekte representanter for de ansatte. Drøftingene kan gjelde alle ansatte, eller grupper av ansatte. Det siste er særlig aktuelt i virksomheter der det er store forskjeller på hvor fleksible de ansattes arbeidsoppgaver er.

Større fleksibilitet for de ansatte kan gi økt arbeidsnærvær, ved at det vil være gunstig for de ansatte å komme på jobb etter kortvarig fravær pga. barns lege- eller tannlegebesøk ol. framfor å ta ut omsorgspenger for hele dagen. Dette er av særlig betydning ved fravær knyttet til f.eks. legebesøk med barn. I forbindelse med disse vil ansatte med adgang til kortere uttak kunne jobbe før og etter legebesøket, framfor å ta fri hele dagen.

Arbeidstakernes rett til omsorgspenger følges av en tilsvarende rett til omsorgspermisjon etter arbeidsmiljøloven § 12-9. Dersom retten til omsorgspermisjon i ti eller flere dager skal kunne telles i kortere tid enn hele dager, vil det i praksis kunne bli en vesentlig økning i antall ganger arbeidstakerne kan benytte en slik rett. Dette krever administrative løsninger for registrering, og for rutiner knyttet til krav om refusjon fra Arbeids- og velferdsetaten dersom den ansatte har rett på mer enn ti dager med omsorgspenger. Innføring av slike rutiner kan være en belastning for enkelte arbeidsgivere. Dette vil være et av momentene arbeidsgiver kan ta hensyn til ved drøfting og vurdering av om det skal gis mer fleksible ordninger på arbeidsplassen.

Ved å presisere i folketrygdloven § 9-6 at arbeidsgiver har en plikt til å drøfte med de tillitsvalgte om det skal gis rett til gradert uttak av omsorgspermisjon og omsorgspenger, vil det kunne føre til at det i større utstrekning enn i dag legges til rette for fleksible ordninger der det er praktisk mulig. Departementets forslag tar hensyn til at det er ulike behov og ulike reelle muligheter i ulike virksomheter, og forutsetter derfor at spørsmålet om rett til uttak av omsorgspenger for kortere perioder enn hele dager avgjøres i den enkelte virksomheten.

Forslaget får ingen konsekvenser for allerede inngåtte avtaler om gradert uttak av omsorgspenger.

Departementet viser til lovforslaget, folketrygdloven, § 9-6 nytt åttende ledd.

5.3 Omsorgspenger ved kronisk eller langvarig syke eller funksjonshemmede barn, folketrygdloven §§ 9-5, 9-6, 9-8 og 9-9

5.3.1 Bakgrunn og gjeldende rett

Dersom en arbeidstaker har kronisk syke eller funksjonshemmede barn, og dette fører til en markert høyere risiko for fravær fra arbeidet, ytes det, i tillegg til ordinær kvote med omsorgspenger etter reglene i § 9-6 første ledd, utvidet kvote på ti stønadsdager for hvert kronisk sykt eller funksjonshemmet barn.

Med «kronisk» forstås i denne sammenheng at sykdommen vil ta betydelig tid å bli frisk av, eller er livsvarig. Det vises som eksempel til Trygderettskjennelse TRR-2020-330, avsagt 19. april 2021, hvor retten uttaler: «Kravet om at sykdommen må være kronisk, tilsier at det som utgangspunkt må dreie seg om en livsvarig sykdom. Praxis har imidlertid vist at det ikke er et absolutt krav at sykdommen må vare livet ut. Det vises i den forbindelse til Trygderettens kjennelse med ankenummer TRR-16/00625, hvor det ble lagt til grunn at det var for strengt å stille et ubetinget krav om at tilstanden må være livsvarig for å kunne anses som kronisk, men at det må oppstilles et krav om at sykdommen har et betydelig tidsmessig omfang [...] Den framlagte medisinske dokumentasjonen gir ingen avklaring på spørsmålet om sykdommen er livsvarig eller om den har et betydelig tidsmessig omfang. Barnet fikk sykdommen i 2017, og det er opplyst i anken at det fortsatt pågår utredning og oppfølging med tanke på at han skal bli frisk. På denne bakgrunn mener retten at det ikke er sannsynliggjort at barnet har en betydelig kronisk sykdom som omfattes av punkt 27 i forskriften».

Det må være en sammenheng mellom barnets sykdom og personens risiko for fravær fra arbeid, og det kreves at det skal være en markert høyere risiko for dette fraværet. Det er videre en forutsetning at Arbeids- og velferdsetaten har godtatt at barnet har en kronisk sykdom eller funksjonshemming. Det er fastsatt en egen forskrift med oversikt over hvilke diagnoser som i utgangspunktet innebærer at barnet anses som kronisk syk eller funksjonshemmet.

I henhold til § 9-5 tredje ledd gjelder retten til omsorgspenger som hovedregel til og med det kalenderåret barnet fyller tolv år. Dersom barnet er kronisk sykt eller funksjonshemmet, gjelder retten til og med det året barnet fyller 18 år.

Samværsforeldre og steforeldre har ikke en selvstendig rett til utvidet antall dager med

omsorgspenger selv om barnet er kronisk sykt eller funksjonshemmet, siden denne retten er knyttet til omsorgsforeldre. De kan likevel få fordelt eller overført dager etter § 9-6 femte og sjette ledd.

5.3.2 Forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo at ordlyden i folketrygdloven § 9-6 andre ledd endres, slik at det uttrykkelig framgår av bestemmelsen at også langvarig sykdom kan gi rett til ekstra dager med omsorgspenger. Med langvarig menes i denne forbindelse at sykdommen antas å ville ha en varighet på minst ett år. Det er uansett en forutsetning at barnets helsetilstand gir markert høyere risiko for fravær, enten det skyldes tilstanden i seg selv, eller behovet for kontroller og oppfølging.

Departementet foreslo også at § 9-5 tredje ledd endres tilsvarende, slik at omsorgspersoner til barn med langvarig sykdom får rett til omsorgspenger fram til barnet fyller 18 år, på samme måte som foreldre til kronisk syke barn og funksjonshemmede barn.

Departementet foreslo at det presiseres i § 9-6 fjerde ledd at for at det skal gis utvidet rett til omsorgspenger, må Arbeids- og velferdsetaten ha fattet et vedtak hvor det både godtas at barnet er kronisk eller langvarig sykt eller funksjonshemmet, og at dette fører til markert høyere risiko for fravær fra arbeidet for å ta seg av barnet.

Videre foreslo departementet at vilkåret «langvarig sykt» legges til i § 9-9, som regulerer når omsorgspenger ytes fra folketrygden.

Departementet foreslo også å oppheve forskrift 25. mars 1997 nr. 263 om hvilke sykdommer og funksjonshemninger som skal gi utvidet rett til omsorgspenger etter folketrygdloven § 9-6 andre ledd, og erstatte denne med en tydeligere regulering i folketrygdloven § 9-6 andre og fjerde ledd.

5.3.3 Høringsinstansenes syn

Akademikerne, Bergen kommune, Den norske legeforening, Foreningen for barnepalliasjon, Funksjonshemmedes fellesorganisasjon, Kreftforeningen, LHL Landsforeningen for hjerte- og lungesyke, Nasjonal kompetansetjeneste for sjeldne sykdommer, NITO, Norges ME-forening/ME-foreldrene, Juridisk rådgivning for kvinner – JURK, Pårørendealliansen, Redd Barna, arbeidsgiverforeningen Spekter, Unio og Yrkesorganisasjonenes sentralforbund YS støtter disse forslagene.

Autismeforeningen i Norge er mot å oppheve forskriften, men ønsker at flere diagnoser tas inn i opplistingen.

Nasjonal kompetansetjeneste for sjeldne sykdommer støtter forslaget, og skriver: «Personer med sjeldne diagnoser utgjør en kompleks gruppe der det er stor variasjon i forløp, prognose og behov for hjelpetjenester. [...] Et felles trekk for personer med sjeldne tilstander er at det ofte tar lang tid før sikker diagnose stilles. NKSD ønsker derfor spesielt å støtte endringen i bestemmelsen i folketrygdloven § 9-6, opphevelse av forskrift om hvilke sykdommer og funksjonshemninger som skal gi utvidet rett til omsorgsdager, og heller basere vurderingen på det enkelte barns pleiebehov.»

Den norske legeforening støtter endringsforslagene. Det gjelder også de endringene som kan gi merarbeid for legene, som endringen i bestemmelsen i folketrygdloven § 9-6 og opphevelse av forskrift om hvilke sykdommer og funksjonshemninger som skal gi utvidet rett til omsorgsdager.

Bergen kommune skriver: «Endringen i § 9-5 første ledd til å også omfatte rett til omsorgspenger til og med det året barnet fyller 18 år i tilfeller hvor barnet er langvarig sykt, vil medføre at noen flere arbeidstakere vil få omsorgspenger hvor arbeidsgiver dekker de 10 første dagene. Det er likevel gunstig at regelverket endres slik at det speiler det behovet omsorgspersonene faktisk har.»

Seksjon for sosionomtenester ved Haukeland universitetessjukehus er opptatt av at oppheving av forskriften ikke må føre til lange og kompliserte søknadsprosesser.

KS er skeptiske til forslaget om å utvide til barn med langvarig sykdom. De skriver: «De foreslåtte endringene innebærer at langvarig sykdom i tillegg til kronisk sykdom og funksjonshemning skal gi utvidet rett til antall omsorgsdager, samt utvidelse av tidsrom hvor gruppen får denne stønaden. KS stiller spørsmål om dette vil medføre merkostnader for arbeidsgiver, og i hvilket omfang. KS kan ikke se at konsekvensene av forslaget er utredet i tilstrekkelig grad. KS antar videre at denne gruppen normalt vil kunne motta pleiepenger der arbeidstaker får et vedtak over en periode som medfører større forutberegnelighet og stabilitet for arbeidsgiver. For mindre kommuner vil et større sporadisk fravær ved økt bruk av omsorgsdager kunne medføre en vesentlig belastning.»

KS støtter forslaget om å oppheve forskriften, forutsatt at det reguleres at ny arbeidsgiver kan kreve dokumentasjon fra arbeidstaker om hvor mange dager med omsorgspenger som den ansatte har ut over arbeidsgivers ansvar, og hvor mange dager som er brukt.

NHO mener det ville være en fordel om de økonomiske og administrative konsekvensene for arbeidsgiver av dette forslaget hadde vært bedre belyst. De har også innspill i samme retning som KS mht. hjemmel for at ny arbeidsgiver kan kreve dokumentasjon på omsorgspengedager. De viser til at arbeidsgiver har behov for notoritet og forutsigbarhet og bør derfor kunne kreve at slik dokumentasjon fremlegges. De foreslår at denne bestemmelsen videreføres.

Arbeids- og velferdsdirektoratet er enig i at det er et klart behov for å inkludere tilstander som ikke er kroniske eller svært langvarige. De støtter forslaget om å oppheve forskriften, og dermed også diagnoselisten. Samtidig påpeker direktoratet at kravet om at sykdommen må føre til «markert høyere risiko for fravær fra arbeid» er svært skjønnsmessig. Høy grad av skjønn kombinert med at kortvarige, mindre alvorlige tilstander kan omfattes, gir risiko for ulik praksis. Direktoratet foreslår derfor at man istedenfor «langvarig sykdom», som defineres som tilstander som varer i mer enn ett år, bruker «varig sykdom» slik som ved grunn- og hjelpestønad, hvor det kreves at tilstanden varer i minst to til tre år. Direktoratet skriver: «Med en noe lengre varighet, antas det at den konkrete skjønnsutøvelsen vil bli vesentlig enklere. Det vil også gi en god begrepsharmonisering på tvers av ytelsene. Mange foreldre vil kunne ha rett til begge ytelsene, og en harmonisering med lik varighetsvurdering, vil kunne være en viktig forenkling. Det åpner også for muligheten til en fremtidig harmonisering av de to ytelsene.» Videre skriver de: «Fordi de med varig syke barn over 12 år ikke har rett til omsorgsdager etter 9-6 første ledd, foreslår vi også at henvisningen til første ledd tas ut da den dermed er noe upresis og slik vi ser det heller ikke nødvendig.» Direktoratet skriver også: «Direktoratet mener man samtidig bør vurdere å presisere sammenhengen mellom til § 9-6 andre ledd og aldersgrensen på 18 år i § 9-5 tredje ledd. En slik presisering vil ikke innebære noen rettslig endring, da det først er når vilkårene i § 9-6 andre ledd er oppfylt at også aldersgrensen utvides til 18 år.» Direktoratet mener for øvrig at det er unødvendig å ha begrepet «kronisk» med i lovteksten når «langvarig» tas inn.

5.3.4 Departementets vurderinger og forslag

5.3.4.1 Inkludere langvarig sykdom

Departementet mener gjeldende regelverk i for liten grad tar hensyn til at barn kan være svært syke og foreldrene kan ha økt behov for å ta seg av dem, selv om barnet ikke kan defineres som kronisk sykt slik dette begrepet tolkes i trygderettslig forstand.

Departementet foreslår derfor at det skal gis rett til ti ekstra dager med omsorgspenger til personer med omsorg for barn med langvarig sykdom, på samme måte som til omsorgspersoner til barn med kronisk sykdom og funksjonsnedsettelse. Med «langvarig» menes mer enn ett år. Dette ses i sammenheng med arbeidsmiljøloven § 12-9 tredje ledd, som siden 2005 gir utvidet rett til permisjon til personer som har omsorg for barn med kronisk sykdom, langvarig sykdom eller nedsett funksjonsevne, og det derfor er en markert økning av risikoen for at arbeidstaker får fravær fra arbeidet. Begrunnelsen for å utvide retten til permisjon til også å omfatte omsorg for barn med langvarig sykdom, var at arbeidstaker i mange tilfeller vil ha samme behov for å være hjemme, som hvis barnet hadde hatt en kronisk sykdom. Når det nå foreslås tilsvarende ordlyd i folketrygdloven, vil det ikke lenger være slik at foreldre til barn med langvarig sykdom har utvidet rett til permisjon, men ikke til omsorgspenger i disse ekstra dagene. For retten til permisjon etter arbeidsmiljøloven la departementet til grunn at begrepet skal ha en forholdsvis restriktiv fortolkning, jf. Ot.prp. nr. 49 (2004–2005) punkt 14.4.4. Begrepet «langvarig sykdom» skal i utgangspunktet forstås på samme måte som tilsvarende begrep i folketrygdloven § 9-13 om opplæringspenger. Uttrykket forstås som sykdom av minst ett års varighet, og det må også være tale om samme sykdomstilfelle. Det er også vesentlig at det er markert høyere risiko for fravær fra arbeidet for å ta seg av barnet.

Departementet ser at det rent språklig ikke er strengt nødvendig å beholde «kronisk» når «langvarig» tas inn, men foreslår likevel ikke å ta dette ut av bestemmelsen. Mange pårørende og leger er vant til å forholde seg til dette begrepet, og vi ønsker ikke å skape usikkerhet ved å ta det ut. Tilsvarende foreslår departementet at omsorgspersoner til barn med langvarig sykdom får rett til omsorgspenger fram til barnet fyller 18 år, på samme måte som foreldre til kronisk syke barn og funksjonshemmete barn.

En inkludering av langvarig syke barn kan gi et noe høyere fravær, med de ulemper dette har

for arbeidsgivere. Departementet legger imidlertid til grunn at mange foreldre også i dag er borte fra arbeidet når barn er syke og ikke kan være alene, selv om de ikke får omsorgspenger.

Det er ikke uvanlig at sykdomsbildet hos barn endres etter hvert som de vokser til, og det kan derfor være vanskelig å karakterisere dem som kronisk syke. Dette gjelder også der sykdommens varighet og prognose er uviss. Lidelser som er langvarige og alvorlige, men ikke alltid livsvarige, kan f.eks. være lidelser som Tourettes syndrom, migrene, ME (CFS), periodisk febersyndrom, anoreksi, kronisk smertesyndrom, posttraumatisk stresslidelse og spiseforstyrrelser. Disse er ikke omfattet av gjeldende forståelse av ordlyden i folketrygdloven. Vi vet ikke hvordan foreldre til barn med slike lidelser ordner seg i dag – om de mottar pleiepenger, bruker egenmelding, har ulønnet permisjon, eller finner andre løsninger når antall dager med omsorgspenger er brukt opp.

Noen foreldre vil fylle vilkårene både for rett til pleiepenger og for rett til utvidet kvote med omsorgspenger, men dette gjelder ikke alle, da vilkårene for disse stønadsordningene er forskjellige. For rett til pleiepenger kreves at barnet har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie, men ikke at dette behovet skyldes en kronisk tilstand. Departementet mener imidlertid at det også for arbeidsgivere er bedre at de ansatte er omfattet av en ordning som gir opp til ti dager mer fravær per år, enn en ordning som kan gi 100 pst. fravær over lang tid. For foreldrene er omsorgspenger dessuten en mindre byråkratisk ytelse, fordi det ikke er krav om legeerklæring fra spesialisthelsetjenesten for å få rett til ytelsen. Beregningsgrunnlag og utmåling er imidlertid den samme for de to ytelsene.

Som en nødvendig konsekvens av forslaget foreslår departementet ytterligere tre endringer i kapittel 9. Det presiseres i § 9-6 fjerde ledd at for at det skal gis utvidet rett til omsorgspenger, må Arbeids- og velferdsetaten ha godtatt at barnet er kronisk eller *langvarig sykt* eller funksjonshemmet, og at dette fører til markert høyere risiko for fravær fra arbeidet for å ta seg av barnet. Omsorgspenger til en arbeidstaker som bare har omsorg for et *langvarig sykt* barn over 12 år, skal videre refunderes fullt ut, på samme måte som når barnet er kronisk sykt eller funksjonshemmet jf. presisering i § 9-8 fjerde ledd. Arbeidsgivere får derfor ikke økte utgifter til omsorgspenger som følge av dette forslaget. Frilansere og selvstendig næringsdrivende som bare har omsorg for et langvarig sykt barn over 12 år får rett til omsorgspenger fra trygden fra og med første fraværsdag, på

samme måte som når barnet er kronisk sykt eller funksjonshemmet.

Endringene vil føre til at folketrygdloven blir mer i samsvar med arbeidsmiljøloven § 12-9, som gir omsorgspersoner rett til permisjon dersom barnet har kronisk sykdom, langvarig sykdom eller har nedsatt funksjonsevne.

De foreslåtte endringene vil utvide gruppen foreldre med rett til mer enn ti dager med omsorgspenger. Arbeidsgiver kan kreve refusjon fra trygden når det er betalt omsorgspenger i mer enn ti dager til en ansatt, og de økte utgiftene vil derfor falle på staten. Selv om arbeidstakerne allerede har rett til permisjon, kan økt rett til økonomisk kompensasjon føre til at noen flere bruker permisjonsretten. For små og mellomstore arbeidsgivere vil et eventuelt økt fravær fra arbeidsplassen i seg selv kunne være en vesentlig belastning. Det er likevel grunn til å tro at fraværet i all hovedsak er det samme uavhengig av retten til omsorgspenger. Dersom barnet er sykt, vil foreldrene ofte ha fravær fra jobb selv om dette ikke dekkes av retten til omsorgspenger.

Departementet mener at hensynet til at barn med langvarig sykdom skal ha samme mulighet til å ha foreldrene hos seg som barn med kronisk sykdom, veier tungt.

En utvidet rett til omsorgspenger innebærer økt ansvar for folketrygden, og det er behov for kontrollordninger. Departementet foreslår derfor at det presiseres i § 9-6 fjerde ledd at for at det skal gis utvidet rett til omsorgspenger, må Arbeids- og velferdsetaten ha fattet vedtak hvor det godtas både at barnet er kronisk eller langvarig sykt eller funksjonshemmet, og at dette fører til markert høyere risiko for fravær fra arbeidet for å ta seg av barnet.

Departementet foreslår dessuten at «langvarig sykt» legges til i § 9-8 fjerde ledd, som regulerer når arbeidsgiver får refusjon fra trygden for utbetalte omsorgspenger og i § 9-9, som regulerer når omsorgspenger ytes fra folketrygden. Dette forslaget ble ikke omtalt i høringsnotatet, men er en nødvendig konsekvens av at man likestiller langvarig syke og kronisk syke barn i §§ 9-5 og 9-6.

Departementet viser til lovforslaget, folketrygdloven §§ 9-5, 9-6, 9-8 og 9-9.

5.3.4.2 *Oppheve forskrift om hvilke sykdommer og funksjonshemninger som skal gi utvidet rett til omsorgspenger etter folketrygdloven § 9-6 andre ledd*

Departementet foreslår å oppheve forskrift 25. mars 1997 nr. 263 om hvilke sykdommer og

funksjonshemninger som skal gi utvidet rett til omsorgspenger etter folketrygdloven § 9-6 andre ledd, og erstatte denne med en tydeligere regulering i folketrygdloven § 9-6 andre og fjerde ledd og § 9-8 nytt femte ledd.

Et flertall av høringsinstansene som har uttalt seg, støtter opphevelse av forskriften, se pkt. 5.3.3.

Forskriften er gitt med hjemmel i § 9-6 åttende ledd. Forskriften har to paragrafer. Den ene er en bestemmelse som sier at barn som lider av en sykdom eller funksjonshemning som er nevnt i en etterfølgende liste med 26 diagnoser, omfattes av folketrygdloven § 9-6 andre ledd, dersom lidelsen medfører en markert høyere risiko for at foreldrene får fravær fra arbeidet for å ta seg av barnet når det er sykt. I tillegg til de 26 diagnosene står det avslutningsvis en henvisning til andre betydelige kroniske sykdommer og funksjonshemninger enn de som er nevnt. Den andre paragrafen bestemmer at en ny arbeidsgiver kan kreve at arbeidstakeren legger fram erklæring fra tidligere arbeidsgiver(e) om hvor mange dager arbeidstakeren har fått omsorgspenger under fravær på grunn av barns eller barnepassers sykdom i det kalenderåret bytte av arbeidsgiver finner sted. Forskriften har ikke vært endret siden den ble fastsatt i 1997.

En diagnosebundet oppstilling, slik det er gjort i denne forskriften, er en lite hensiktsmessig måte å fastsette regelverk på. Forskriften er lite fleksibel, da det vil ta tid før endringer i diagnosekriterier, sykdomsbetegnelser og behandling gjenspeiles i regelverket. Dette illustreres godt i gjeldende forskrift, som ikke nevner en rekke psykiske lidelser som er langvarige og som åpenbart kan gi markert økt risiko for fravær, slik som f.eks. Tourettes syndrom og spiseforstyrrelser.

Selv om den manglende fleksibiliteten i noen grad er reparert ved den avsluttende formuleringen om andre betydelige kroniske sykdommer, kan listen bli oppfattet som uttømmende av både foreldre og helsepersonell. Det kan ikke utelukkes at kravene til dokumentasjon mv. som stilles til foreldre til barn med diagnose som ikke står på listen blir relativt store. På den andre siden kan det også tenkes at foreldre til barn med en diagnose som står på listen, nærmest automatisk får flere dager med omsorgspenger, selv om barnet er så mildt rammet at det i praksis ikke medfører markert høyere risiko for fravær.

Ved opphevelse av forskriften vil vilkåret om at det må være «markert høyere risiko for fravær fra arbeid» få større betydning. Dette vilkåret gjelder også i dag, men har i praksis liten betydning i alle saker hvor diagnosen framgår av for-

skriften. Dagens regelverk kan derfor gi foreldre uten reelt behov for det, rett til utvidet antall dager med omsorgspenger, fordi diagnoser står i forskriften. Oppheving av forskriften innebærer at Arbeids- og velferdsetaten må foreta en konkret vurdering av behovet i hver enkelt sak. Gode retningslinjer for denne vurderingen vil være viktig for å sikre likebehandling. Ved vurdering av om omsorgspersonene har markert høyere risiko for fravær må det ses hen til f.eks. om barnets tilstand fører med seg økt risiko for sykdom som gjør at barnet ikke kan være på skolen eller i barnehagen. Videre må det tas hensyn til om tilstanden innebærer markert høyere risiko for legebesøk, kontroller, behandling med fysioterapi, hos psykolog ol. Ved en rekke diagnoser vil vurderingen være enkel, da de alltid fører til markert høyere risiko for fravær. Det bør videre legges stor vekt på legeerklæringen.

Ved å oppheve forskriften med diagnoselisten, må alle saker vurderes konkret etter kriteriene i loven, uavhengig av diagnose. Departementet mener dette vil medføre at utvidet rett til omsorgspengedager gis til de som trenger det. Departementet mener det skal være den reelle risikoen for mer fravær fra arbeidet knyttet til sykdommen og oppfølging av barnets helsetilstand som avgjør om det skal gis større rett til fravær med lønn, ikke diagnosen i seg selv.

Arbeidsgiver kan kreve refusjon fra trygden for utbetalte omsorgspenger ut over ti dager. For at ny arbeidsgiver ikke skal risikere å forskuttere omsorgspenger som så ikke blir refundert, vil det være nødvendig at arbeidsgiveren får kunnskap om hvor mange dager med omsorgspenger den ansatte har ut over arbeidsgivers ansvar, og hvor mange dager som er brukt. Arbeidsgiver kan også kreve dokumentasjon på at arbeidstakeren har rett til mer enn ti dager med omsorgspenger før dette forskutteres. I forskriften som foreslås opphevet står det i § 2 at når en arbeidstaker skifter arbeidsplass, kan den nye arbeidsgiveren kreve at arbeidstakeren legger fram erklæring fra tidligere arbeidsgiver(e) om hvor mange dager arbeidstakeren har fått sykepenger under fravær på grunn av barns eller barnepassers sykdom i det kalenderåret ansettelsen finner sted.

Departementet vet ikke i hvor stor grad arbeidsgivere tar kontakt med nyansattes tidligere arbeidsgivere for å få slik dokumentasjon, eller om man stoler på informasjonen den nyan-satte selv legger fram om dette. KS og NHO skriver i sine høringsuttalelser at de mener bestemmelsen må videreføres.

Departementet ser at det kan være behov for en klar hjemmel til å innhente denne typen opplysninger, og foreslår derfor at bestemmelsen tas inn i folketrygdloven § 9-8.

Departementet foreslår å oppheve forskriften som er gitt med hjemmel i § 9-6 åttende ledd. Videre foreslår departementet å endre forskriftshjemmelen, ettersom departementet ikke lenger ønsker at det skal framgå av en forskrift hvilke sykdommer og funksjonshemninger som skal gi utvidet rett til omsorgspenger. Det foreslås at det i § 9-6 åttende ledd framgår at departementet kan gi forskrifter om gjennomføringen av bestemmelsene i denne paragrafen.

Dette forslaget imøtekommer også anbefalingen i NOU 2020: 1 *Tjenester til personer med autismespekterforstyrrelser og til personer med Tourettes syndrom*, om at retten til omsorgspenger gjennomgås for å sikre at foreldre til barn med Tourettes syndrom får rett til utvidet antall omsorgsdager. Med dette forslaget vil foreldre til barn med denne diagnosen vurderes på lik linje med foreldre til barn med andre diagnoser som gir markert økt risiko for fravær.

Forskriften ble fastsatt av daværende Sosial- og helsedepartementet i 1997, og kan oppheves av Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Forskriften omtales likevel her, da opphevelsen forutsetter at Stortinget vedtar de nødvendige endringene i folketrygdloven §§ 9-6 og 9-8.

Departementet viser til lovforslaget, folketrygdloven §§ 9-6 og 9-8.

5.4 Krav til dokumentasjon ved omsorgspenger, folketrygdloven § 9-7

5.4.1 Bakgrunn og gjeldende rett

De fleste som har rett til omsorgspengedager, får de ti første dagene dekket av arbeidsgiver i sam-svar med § 9-8. De som ikke har rett til dette, kan likevel ha rett til omsorgspenger fra Arbeids- og velferdsetaten. Omsorgspenger utbetales fra Arbeids- og velferdsetaten fra første dag når arbeidstakeren har vært i arbeid, men har skiftet arbeidsgiver mindre enn fire uker før stønadstil-fellet oppsto, samt i noen tilfeller til frilansere og selvstendig næringsdrivende, jf. § 9-9. For å få omsorgspenger fra Arbeids- og velferdsetaten må barnets eller barnepassers sykdom dokumente-res med legeerklæring, se § 9-7 fjerde ledd. Ved omsorgspenger fra arbeidsgiver kan man i henhold til § 9-7, bruke egenmelding de første tre dagene av hvert tilfelle, slik som ved egen sykdom. Fra fjerde dag kan arbeidsgiver kreve at bar-

nets eller barnepassers sykdom dokumenteres ved legeerklæring.

5.4.2 Forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo å oppheve dokumentasjonskravet i folketrygdloven § 9-7 fjerde ledd, slik at arbeidstaker, frilanser og næringsdrivende kan gi skriftlig egenmelding til Arbeids- og velferdsetaten for de første tre kalenderdagene i hvert enkelt fraværstilfelle.

5.4.3 Høringsinstansenes syn

Akademikerne, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Bergen kommune, NITO, JURK og Unio støtter forslaget. Ingen andre høringsinstanser har uttalt seg om dette.

5.4.4 Departementets vurderinger og forslag

Departementet foreslår å oppheve dokumentasjonskravet i folketrygdloven § 9-7 fjerde ledd, slik at arbeidstaker, frilanser og næringsdrivende som har rett til omsorgspenger fra trygden, kan gi skriftlig egenmelding til Arbeids- og velferdsetaten for de første tre kalenderdagene i hvert enkelt fraværstilfelle.

Mange er ikke kjent med kravet til legeerklæring fra første dag for rett til omsorgspenger fra Arbeids- og velferdsetaten. De må derfor be legen om legeerklæring i etterkant fordi Arbeids- og velferdsetaten etterspør dette når søknad om omsorgspenger behandles. Dette skaper merarbeid for Arbeids- og velferdsetaten, legen og foreldrene. Det ytes dessuten omsorgspenger også i tilfeller der barnet ikke er sykt, men f.eks. er til kontroll etter sykdom, eller når barnepasser er syk. Da er det ikke mulig å legge fram legeerklæring. Dette fører til at foreldre ikke får penger de strengt tatt har krav på.

Departementet mener det er vanskelig å se at risikoen for misbruk er vesentlig større ved utbetaling fra Arbeids- og velferdsetaten enn ved utbetaling fra arbeidsgiver i denne typen saker, selv om den personlige relasjonen og lojaliteten til arbeidsgiver mangler i den enkeltes forhold til Arbeids- og velferdsetaten. Arbeids- og velferdsetaten vil uansett ha informasjon om at man har barn og for øvrig er i en slik situasjon at det er Arbeids- og velferdsetaten som skal utbetale omsorgspengene. En harmonisering av reglene for omsorgspenger fra arbeidsgiver og fra Arbeids- og velferdsetaten vil være en fordel både for brukerne og etaten. Det vil bedre brukeropple-

levelsen, bidra til at foreldre får omsorgspenger de har krav på, og redusere Arbeids- og velferdsetatens administrasjon av ordningen.

Departementet viser til lovforslaget, folketrygdloven § 9-7.

5.5 Pleiepenger i livets slutfase, folketrygdloven §§ 9-13 og 9-16

5.5.1 Bakgrunn og gjeldende rett

Personer som i hjemmet pleier nærstående i livets slutfase har rett til pleiepenger i inntil 60 dager per pasient. Formålet med ordningen er å legge til rette for at personer som ønsker å dø hjemme, skal kunne pleies av en som står dem nær, i tillegg til av helsepersonell. Det gis derfor ikke pleiepenger dersom pasienten er innlagt i institusjon. Ved institusjonsopphold vil pleien være ivaretatt av ansatte ved institusjonen, og nærstående som er til stede, er der av andre grunner enn for å ivareta pasientens pleiebehov. Nærstående omfatter ikke bare familiemedlemmer, men også venner, naboer og andre som står den pleietrengende nær.

Det er ingen aldersgrenser for når det kan gis rett til pleiepenger etter ordningen, men i praksis benyttes den når pasienten er voksen. Ordningen for pleiepenger til syke barn er gunstigere, ved at den ikke er tidsbegrenset eller knyttet til pleie i hjemmet. Denne brukes derfor oftest når pasienten er under 18 år.

Det står ingenting i bestemmelsen om hvor mange som kan motta pleiepenger for samme pasient. I praksis tolkes dette som at bare én person om gangen kan motta pleiepenger. Dersom f.eks. to søsken samarbeider om å pleie en forelder i slutfasen, vil de altså ikke kunne få pleiepenger for samme tidsrom, men hver av dem kan f.eks. få pleiepenger annenhver dag.

For å få rett til pleiepenger etter § 9-13 må det legges fram legeerklæring fra den helseinstitusjonen eller den legen som har behandlet pasienten, jf. § 9-16 femte ledd.

Det store flertall av pasientene har én pleier gjennom hele perioden. I gjennomsnitt ytes det pleiepenger i 17 dager per pasient, og det er svært sjelden kvoten på 60 dager brukes opp.

5.5.2 Forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo å presisere i § 9-13 at inntil to personer kan ta ut pleiepenger samtidig etter denne ordningen. Den maksimale rammen på 60 dager skal ikke påvirkes av dette. Dette innebærer at dersom to personer samtidig mottar

100 pst. pleiepenger etter bestemmelsen, kan ytelsen utbetales i maksimalt 30 dager til hver.

Videre foreslo departementet å presisere i § 9-16 femte ledd at samme legeerklæring kan benyttes av flere pleiepengemottakere. Dette vil gjelde enten de yter pleie samtidig, eller veksler på å yte pleien gjennom den totale pleieperioden.

5.5.3 Høringsinstansenes syn

Akademikerne, Bergen kommune, Funksjonshemmedes fellesorganisasjon, LHL Landsforeningen for hjerte- og lungesyke, Nasjonalforeningen for folkehelsen, NITO, Seksjon for sosionomtenester ved Haukeland universitetssjukehus, Unio og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund YS støtter forslagene.

Nasjonalforeningen for folkehelsen skriver: «Pårørende til personer med demens strekker seg ofte svært langt for å ta vare på sine kjære. I snitt bruker en person som tar seg av et hjemmeboende familiemedlem med demens 2089 arbeidstimer i året. Til sammenligning utgjør et vanlig årsverk 1750 timer årlig. Mange pårørende utøver en så stor arbeidsinnsats at de selv blir syke. Nasjonalforeningen for folkehelsen mener forslaget om at flere kan motta pleiepenger samtidig vil bidra til større fleksibilitet og avlastning for pårørende. For å møte ønsket om å få dø hjemme, er det viktig at pårørende føler seg trygge. I det at flere kan få pleiepenger samtidig kan bidra til nettopp dette.»

Arbeids- og velferdsdirektoratet mener det bør kunne være flere enn to pleiere samme dag, og viser til behovet for fleksibilitet.

Noen høringsinstanser mener tiden det kan gis stønad for er for kort. Dette gjelder *Foreningen for barnepalliasjon* som mener at 60 dager er en kunstig begrensning. Foreningen viser til at livets siste fase er svært forskjellig fra sykdomsbilde og person, det bør derfor være en fleksibilitet etter behov. *Seksjon for sosionomtenester ved Haukeland universitetssjukehus* ønsker at man finner et alternativ til grensen på 60 dager, slik at ordningen i større grad kan tilpasses behovet til den enkelte pasient.

Pårørendealliansen mener også at tidsrammen på 60 dager bør endres. De skriver: «Det at det settes en tidsfrist på denne siste fasen er en utfordring, da vi i dagens samfunn og med alle medisinske fremskritt kan oppleve situasjoner med at noen vurderes å være i «siste fase og så får en bedring, igjen kommer i en «siste fase» osv.» Videre etterlyser alliansen en ordning for pårørende som er studenter, og som derfor ikke har

inntektstap, men hvor pleien kan føre til forsinkelser i studieløpet og dermed få økonomiske konsekvenser.

Svært få høringsinstanser har uttalt seg særskilt om forslaget til endring av dokumentasjonskravet i § 9-16. *Akademikerne, Bergen kommune, NITO og Seksjon for sosionomtenester ved Haukeland universitetssjukehus* støtter forslaget.

5.5.4 Departementets vurderinger og forslag

5.5.4.1 Gi rett til at to personer kan ta ut pleiepenger samtidig

Departementet foreslår å endre § 9-13, slik at det gis rett til at to personer kan ta ut pleiepenger samtidig etter denne ordningen. Den maksimale rammen på 60 dager skal ikke påvirkes av dette. Dette innebærer at dersom to personer samtidig mottar 100 pst. pleiepenger etter bestemmelsen, kan ytelsen utbetales i maksimalt 30 dager til hver.

Departementet vil med dette gi større fleksibilitet ut fra den enkeltes behov for pleie. Det vil også kunne gi personer som pleier på kvelds- eller nattestid, mulighet til nødvendig hvile på dagtid.

Som det framgår av punkt 5.5.1, er det i dag åpnet for at flere pleieyttere kan motta pleiepenger for samme pasient. Dette innebærer at flere pleieyttere kan dele på det samlede antall stønadsdager, men i henhold til fast praksis er det ikke anledning for at mer enn en person av gangen kan ta ut pleiepenger for samme tidsrom. Skal to personer stå for pleien, kan de f.eks. pleie annenhver dag eller dele dagen mellom seg, men to personer kan ikke ta ut 100 pst. pleiepenger for samme tidsrom.

Pleie i hjemmet i livets slutfase vil kunne kreve kontinuerlig tilstedeværelse av både pårørende og helsepersonell. I mange tilfeller vil det kunne være behov for at flere pleieyttere kan være til stede i hjemmet samtidig. Pasienten kan ha et så stort behov for pleie, eller gjøremålene kan være så omfattende, at det er nødvendig med deltakelse fra flere. Departementet vet at mange pårørende mottar sykepenger, og det er nok også mange som får lønnet eller ulønnet velferdspermisjon fra arbeidsgiver. Dersom dette gjelder personer som pleier nærstående i livets slutfase, vil det være pleiepenger som er korrekt ytelse, uavhengig av om også andre personer pleier pasienten. Dette tilsier at det er et behov for at flere skal kunne ta ut stønadsdager samtidig.

De siste årene har stadig flere alvorlig syke pasienter valgt å dø hjemme. En undersøkelse gjennomført av Opinion på oppdrag fra Franskushjelpen viser at det har vært en økning på

antall som har valgt å dø hjemme på 60 pst. fra 2019 til 2020. Det antas at dette til en viss grad kan skyldes strenge smitteverntiltak og besøksrestriksjoner ved sykehus og sykehjem som følge av koronapandemien. Først om noen år vil man kunne se hvorvidt dette er en permanent endring.

Tall fra Arbeids- og velferdsdirektoratet fra 2018 viser at det i en overvekt av tilfellene (86 pst.) kun er én pleieyter for hele perioden, selv om det er anledning til å dele på dagene. Som nevnt over kan det ikke utelukkes at en del nærstående mottar sykepenger eller har velferdspermisjon selv om de egentlig har rett til pleiepenger, og at det dermed er et underforbruk av ytelsen pleiepenger i livets slutfase.

Departementet understreker at pleiepenger i livets slutfase skal gis til personer som yter aktiv pleie til pasienten, selv om Arbeids- og velferdsetaten har begrenset mulighet til å kontrollere nivået på den pleien som gis. Dette er årsaken til det ikke ytes pleiepenger når pasienten er innlagt i sykehus eller annen institusjon. Departementet foreslår derfor å begrense antallet samtidige nærstående pleieytere til to personer. Dette er også samme antall som kan motta pleiepenger samtidig i forbindelse med barns sykdom. Departementet forstår at det kan være flere enn to personer som ønsker å tilbringe den siste tiden sammen med en som står dem nær, men viser til at det er den sykes behov for pleie som er bakgrunnen for bestemmelsen.

Ved å gi flere pleieytere anledning til å ta ut pleiepenger for samme dag, vil kvoten på 60 dager kunne brukes opp raskere. Departementet foreslår ikke å utvide kvoten, selv om flere høringsinstanser ønsker dette. Arbeids- og velferdsetatens statistikk over bruk av ytelsen viser at det er en svært liten gruppe som i dag nærmer seg grensen på 60 dager. I 2018 ble det gjennomsnittlig utbetalt pleiepenger for 17,2 dager per pasient. Departementet mener derfor at bruken av ordningen viser at det er liten risiko for at man ved dobbelt uttak vil nå det maksimale antallet dager per pasient. Dagens bruk tyder heller ikke på at det er stort behov for flere dager med pleiepenger i denne situasjonen.

Departementet viser til lovforslaget, folketrygdloven § 9-13.

5.5.4.2 *Presisere at samme legeerklæring kan gjelde flere pleiere*

Departementet foreslår å presisere i § 9-16 femte ledd at samme legeerklæring kan legges til grunn for alle som pleier en nærstående.

Bare noen få høringsinstanser uttalte seg om dette forslaget. *Akademikerne, Bergen kommune og Seksjon for sosionomtenester ved Haukeland universitetssjukehus* støtter dette forslaget. *Arbeids- og velferdsdirektoratet* mener det er unødvendig å lovfeste.

Arbeids- og velferdsetaten kan med hjemmel i folketrygdloven 21-4 be om de opplysninger som er nødvendige for å vurdere om vilkårene for rett til ytelse er oppfylt. Rammene for hvilke opplysninger etaten kan innhente, vil gå fram av nødvendighetskravet i § 21-4, sammenholdt med blant annet forvaltningsrettslige bestemmelser og regler om personvern. Dersom etaten må ha opplysninger om den pleietrengendes tilstand for å vurdere om ytelse etter folketrygdloven kan gis, er det rettslig adgang til det. Dersom man ikke har et lovfestet krav om at hver søker skal legge fram en egen legeerklæring, vil Arbeids- og velferdsetaten selv kunne vurdere om det er nødvendig å be om legeerklæring i den aktuelle saken. Dersom den legeerklæring som foreligger i en pleiers sak inneholder opplysninger som er tilstrekkelig for å avgjøre en annen pleiers sak, skal etaten kunne bruke opplysningene i denne legeerklæringen, uten at det må framskaffes en ny legeerklæring.

Hensikten med endringen er å gi hjemmel for at opplysninger innhentet i en sak om pleiepenger i livets slutfase også kan benyttes i annen sak om samme ytelse, og samtidig legge til rette for at etaten kan utøve noe mer fleksibilitet ved saksbehandlingen av saker der en nærstående ligger for døden. Det vises ellers til § 21-4 om innhenting av opplysninger.

Departementet viser til lovforslaget, folketrygdloven § 9-16.

5.6 **Opplæringspenger, folketrygdloven § 9-14**

5.6.1 *Bakgrunn og gjeldende rett*

Familier som har barn med funksjonsnedsettelse og varig sykdom opplever utfordringer og hindringer familier med funksjonsfriske barn ikke møter. Opplæring av støtteapparatet rundt et funksjonshemmet eller langvarig sykt barn setter familien i stand til å ivareta barnets grunnleggende behov. Folketrygdloven § 9-14 gir rett til opplæringspenger til en person med omsorg for et funksjonshemmet eller langvarig sykt barn ved deltakelse på kurs eller annen opplæring ved godkjent helseinstitusjon, dersom opplæringen er nødvendig for at vedkommende skal kunne ta seg av og

behandle barnet. Det er altså ikke tilstrekkelig at opplæringen oppleves som nyttig.

Det kan også ytes opplæringspenger når kurset holdes utenfor helseinstitusjonens lokaler, under forutsetning av at kurset eller opplæringen fullt ut skjer i helseinstitusjonens regi.

Videre kan det ytes opplæringspenger ved deltakelse på foreldrekurs ved et offentlig spesialpedagogisk kompetansesenter.

Det er et vilkår for rett til opplæringspenger at opplæringen har et omfang på minst 20 pst. av en arbeidsuke. Reisetid kan regnes med. Korte kurs og opplæring som gis utenfor foreldrenes arbeidstid, f.eks. på kveldstid, gir derfor ikke rett til opplæringspenger.

Det er ingen øvre aldersgrense for rett til ytelser etter denne paragrafen, og det kan ytes stønad selv om personen det gis opplæringspenger for, er over 18 år. Den som mottar opplæringspengene, må vel og merke «ha omsorg for» denne personen.

For personer som er omfattet av trygdeforordningen, (EF) nr. 883/2004 og (EF) nr. 987/2009 (EØS-borgere samt statsløse og flyktninger bosatt i EØS-stater, og deres familiemedlemmer), kan det ytes opplæringspenger ved opphold i en annen EØS-stat. Det samme gjelder i en stat eller et område der trygdeforordningen er gitt anvendelse for vedkommende ved en bi- eller multilateral trygdeavtale. Det gis i medhold av folketrygdloven § 9-4 andre og tredje ledd etter nærmere vilkår rett til opplæringspenger ved opphold i utlandet utover disse situasjonene. Ytelsen gis etter bestemmelsens andre ledd dersom vedkommende er pliktig eller frivillig medlem i folketrygden etter § 2-5, § 2-6 eller § 2-8, eller der vedkommende har omsorgen for et barn som er innlagt i helseinstitusjon for norsk offentlig regning eller der barnet får oppholdet dekket etter avtale med en annen stat om trygd. Et medlem kan også ellers få ytelser ved opphold utenfor Norge i inntil åtte uker i løpet av en tolv månedersperiode. Medlemmet skal informere Arbeids- og velferdsetaten om oppholdet.

5.6.2 Forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet å endre ordlyden i folketrygdloven § 9-14 slik at det framgår av lovteksten at retten til opplæringspenger er avhengig av om personen trenger nødvendig opplæring for å kunne ta seg av og behandle barnet. I dag brukes begrepet «har omsorg for», og dette tolkes ofte noe snevrere. Formålet med endringen er å klargjøre at det ikke bare er barnets foreldre,

men også andre som har en rolle i omsorgen for barnet vil kunne ha rett til opplæringspenger.

5.6.3 Høringsinstansenes syn

Akademikerne, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Bergen kommune, Funksjonshemmedes fellesorganisasjon, Kreftforeningen, LHL, Seksjon for sosionomtenester ved Haukeland universitetssjukehus, Unio og YS støtter forslaget.

Foreningen for barnepalliasjon vil inkludere flere aktører som tilbyr opplæring.

Norges ME-forening / ME-foreldrene forutsetter at det er behovet for opplæring, ikke diagnose som er avgjørende.

NITO mener det bør stå «skal få» i stedet for «kan få» i lovteksten. De skriver: «NITO er kritisk til nytt andre ledd i ftrl. § 9-14 andre ledd, hvor det er foreslått at medlemmer med behov for nødvendig opplæring «kan få» opplæringspenger. Etter dagens bestemmelse «ytes» opplæringspenger til den som har behov for nødvendig opplæring. Dersom forslaget vedtas, kan det innebære en innskrenkning i retten til opplæringspenger for grupper som har et dokumentert behov. Det bør framgå klart av lovteksten at alle medlemmer som har et dokumentert behov for nødvendig opplæring skal få opplæringspenger dersom de gjennomgår opplæring i regi av godkjent helseinstitusjon eller kompetansesenter, og at det ikke er overlatt til forvaltningens skjønn hvorvidt det innvilges opplæringspenger i hvert enkelt tilfelle.»

5.6.4 Departementets vurderinger og forslag

Departementet foreslår å tydeliggjøre at personer som trenger nødvendig opplæring for å kunne ta seg av og behandle et barn med langvarig sykdom eller funksjonsnedsettelse har krav på opplæringspenger.

I dag er det et vilkår for rett til opplæringspenger at personen har «omsorg for» barnet. Det framgår av forarbeidene til bestemmelsen, jf. Ot.prp. nr. 24 (1997–98), at også andre omsorgspersoner enn barnets foreldre vil kunne ha rett til opplæringspenger dersom de har den faktiske omsorgen for barnet. Begrepet «omsorg for barn» er i Arbeids- og velferdsetatens praksis og i rettsspraksis tolket mer utvidende i folketrygdloven § 9-14 sammenlignet med andre bestemmelser i kapittel 9 der likelydende begrep er brukt. I folketrygdloven § 9-5 menes det med «omsorg for barn» i utgangspunktet bare barnets foreldre. Utover barnets foreldre omfatter personkretsen i folketrygdloven § 9-14 også andre personer som

utøver omsorg for barnet. Arbeids- og velferdsetatens praksis er nærmere beskrevet i Arbeids- og velferdsetatens rundskriv til bestemmelsen:

«Det er den reelle omsorgssituasjonen som er avgjørende, ikke om det er et eventuelt formelt slektsforhold mellom vedkommende og barnet.

Foreldre som har daglig omsorg, samværsforelder og steforeldre vil vanligvis anses å ha omsorgen for barnet. Men også andre personer enn foreldrene kan ha en klar rolle i omsorgen av barnet. En tante eller onkel kan for eksempel ha så tett oppfølging av barnet at vedkommende anses for å ta del i omsorgen.»

Etter departementets syn er det uheldig å ha ulike betydninger av samme begrep i samme kapittel i loven.

Departementet foreslår å endre ordlyden i folketrygdloven § 9-14, slik at det kommer fram i bestemmelsen at personer som har behov for nødvendig opplæring for å kunne ta seg av og behandle barnet får rett til opplæringspenger. Dette tydeliggjør at også andre personer enn barnets foreldre som har en rolle med å ta seg av og behandle barnet vil kunne ha krav på opplæringspenger. Det kreves ikke at vedkommende har den daglige omsorgen for barnet, det er tilstrekkelig at man har omsorg for og tar seg av barnet i perioder. Den faktiske relasjonen og tilknytningen til barnet vil være av betydning. Det er et krav om at opplæringen vil måtte være nødvendig for at vedkommende skal kunne ta seg av og behandle barnet. Eksempelvis vil da besteforeldre, tanter og onkler kunne ha rett til opplæringspenger dersom de periodevis tar seg av barnet. Forslaget er ikke ment å medføre en realitetsendring i personkretsen som i dagens praksis anses for å være omfattet av ordningen. Forslaget vil bringe loven i tråd med praksis. Videre er det fortsatt behovet for opplæring som er avgjørende, ikke hvilken diagnose barnet har. Personer som i kraft av yrket sitt tar seg av barnet, har ikke rett til opplæringspenger etter denne bestemmelsen.

Den foreslåtte endringen i høringsnotatet av det passive «ytes» til det aktive «kan få» i bestemmelsen var ikke ment å innskrenke retten til ytelsen. I folketrygdloven brukes flere ulike begreper for å beskrive at noen får rett til en ytelse. Departementet vil påpeke at alle vilkår for ytelsen må være oppfylt enten lovteksten sier «kan få» eller «ytes». Den foreslåtte endringen var derfor ikke ment å innebære en endring i vur-

deringen. Departementet ser at det likevel kan oppfattes slik, og foreslår derfor å beholde «ytes» i lovteksten.

Som nevnt gjelder retten til opplæringspenger også etter at personen det gis opplæringspenger for har fylt 18 år. Mange personer med funksjonshemninger og varig sykdom har behov for tett oppfølging av trygge omsorgspersoner hele livet. Denne rollen fylles ofte av foreldrene også etter at barnet er blitt voksen, eventuelt har flyttet hjemmefra til egen bolig. Hensikten med bestemmelsen tilsier at opplæring også kan gis til andre personer som spiller en viktig rolle i personens liv, ved å ta seg av eller behandle vedkommende, også som voksen. Når rettigheten knyttes til «omsorgen for» kommer dette på spissen, fordi det i utgangspunktet ikke er noen som har «omsorgen for» personer som har fylt 18 år og er myndige. Når den som trenger omsorgen ikke lenger bor hjemme hos omsorgspersonen, problematiseres dette ytterligere.

En endring i ordlyden kan medføre at flere mottar opplæringspenger for personer som har fylt 18 år, noe som vil være i tråd med lovens hensikt, og derfor en riktig justering av dagens praksis. Fordi det fremdeles er krav til at opplæringen er nødvendig for at vedkommende skal kunne ta seg av og behandle personen, vil personkretsen naturlig være begrenset for personer over 18 år.

Departementet har vurdert om retten til opplæringspenger også bør inkludere opplæring gitt av flere aktører enn i dag. Det er mange ulike aktører som gir opplæring til pårørende og omsorgspersoner, og det finnes ingen statlig godkjenningsordning av slike. En del opplæring gis også i sammenheng med arrangementer som primært har andre formål, slik som nettverksbygging, erfaringsdeling, sosialt samvær ol. En utvidelse til private aktører vil derfor kunne bli administrativt krevende for Arbeids- og velferdsetaten, som på en annen måte enn i dag må vurdere nødvendigheten av og kvaliteten på opplæringen, og skille ut antall timer med opplæring fra andre formål i forbindelse med lengre fravær fra arbeidet. En utvidelse til flere aktører vil også føre til vesentlig økte kostnader, og en eventuell utvidelse må derfor utredes grundig og deretter behandles i forbindelse med budsjettprosessene. Departementet foreslår etter dette ikke noen endringer av for hvilken type opplæring det gis rett til opplæringspenger.

Departementet viser til lovforslaget, folketrygdloven § 9-14.

6 Ikraftttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

6.1 Ikraftttredelse

Loven trer i kraft fra den tid kongen bestemmer.

6.2 Økonomiske og administrative konsekvenser

Til endringen i § 8-18:

Endringen vil føre til at arbeidsgiver må utbetale sykepenges i noen flere saker. Dette antas imidlertid å gjelde svært få saker, og merutgiftene ventes derfor å være beskjedne. Forslaget har ingen økonomiske konsekvenser for folketrygden og heller ingen administrative konsekvenser for Arbeids- og velferdsetaten.

Til endringen i § 8-41:

Endringen vil berøre personer med kombinerte inntekter etter reglene i §§ 8-41, 8-42 og 8-43 hvor månedsinntekt siste tre måneder omregnet til årsinntekt avviker mer enn 25 pst. fra rapportert inntekt til a-ordningen siste tolv måneder. I disse sakene vil sykepengegrunnlaget måtte fastsettes ved skjønn, noe som vil innebære en viss økning i forvaltningskostnader. Departementet har ikke noe godt grunnlag for å si hvor mange saker dette vil gjelde. Ettersom det er relativt få sykepengeomottakere med kombinerte inntekter, er det imidlertid grunn til å tro at økningen i administrative utgifter vil være begrenset.

Skjønnsfastsettelsen kan medføre både lavere og høyere ytelse enn etter hovedregelen for den enkelte sykemeldte. De samlede konsekvensene for folketrygdens utgifter vil derfor trolig være begrensede.

Til endringen i § 8-43:

Endringene er en presisering av gjeldende praksis av bestemmelsen og vil derfor ikke ha økonomiske eller administrative konsekvenser.

Til endringer i § 8-49:

Endringen er en presisering av gjeldende praksis av bestemmelsen og vil derfor ikke ha økonomiske eller administrative konsekvenser.

Til endringen i §§ 9-5, 9-6 og 9-9 (utvidet rett til omsorgspenger):

Forslaget om å inkludere at langvarig sykdom i tillegg til kronisk sykdom skal gi utvidet rett til omsorgspengedager, samt å oppheve forskriften med diagnoselisten som i dag gir rett til utvidet antall dager, vil medføre flere skjønnsmessige vurderinger enn i dag for Arbeids- og velferdsetaten. På den annen side vil alle vurderingene ta utgangspunkt i beskrivelsen fra behandlende lege, og denne vil ofte være tilstrekkelig til å fatte en avgjørelse.

Gjeldende forskrift, som lister opp 26 tilstander som gir rett til utvidet antall omsorgspengedager, gir lettere tilgang til omsorgspenger for de sykdommer eller funksjonshemninger som omfattes av listen. Selv om det også for disse er krav om at sykdommen eller funksjonshemningen må medføre markert høyere risiko for fravær fra arbeidet for å ta seg av barnet, innebærer det at saker som gjelder disse tilstandene er relativt enkle å ta stilling til. For tilfellene som ikke faller inn under punkt 1-26, er det imidlertid en vanskeligere skjønnsmessig vurdering. I disse tilfellene kan det gis rett til utvidet antall omsorgspengedager dersom barnet lider av annen betydelig kronisk sykdom eller funksjonshemning som gir markert høyere risiko for fravær fra arbeidet. Dette vil innebære en medisinsk faglig vurdering, og slike saker legges ofte fram for rådgivende overlege. Ved å oppheve forskriften og dermed diagnoselisten, vil alle saker vurderes med samme utgangspunkt, og i forhold til om barnets tilstand gir en markert høyere risiko for fravær, enten fordi barnet trenger pleie eller fordi foreldrene må være med barnet til kontroller, behandling og annen oppfølging. Dette må bygge på både medisinske og andre vurderinger, for eksempel en utvidet beskrivelse fra barnets lege om det er sannsynliggjort at tilstanden gir økt risiko for fravær fra arbeidet. Selv om flere saker skal vurderes skjønnsmessig, er det derfor likevel sannsynlig at vurderingen i større grad kan gjøres av saksbehandler selv, uten behov for å legge saken fram for rådgivende lege. Dette fører til redusert saksbehandlingstid, og sparer ressurser i den rådgivende legetjenesten. Opphevingen av forskriften vil heller ikke medføre vesentlige utviklingskostnader.

Endringene er antatt å kunne utvide gruppen foreldre med utvidet rett til omsorgspenger, da flere helsetilstander kan utløse denne retten. Formuleringen om andre betydelige kroniske sykdommer i gjeldende forskrift om hvilke sykdommer og funksjonshemninger som skal gi utvidet

rett til antall omsorgspengedager, gir imidlertid Arbeids- og velferdsetatens en viss grad av fleksibilitet i hvordan dagens regelverk praktiseres. Ettersom kronisk sykdom og langvarig sykdom i stor grad er overlappende, er det derfor usikkert i hvilken grad praktiseringen av regelverket vil endres. Videre er det et fåtall personer som bruker opp den ordinære kvoten på ti dager. Det er derfor sannsynlig at effekten av endringene vil være begrenset.

Endringene vil også kunne påvirke fordeling av uttak mellom pleiepenger og omsorgspenger, da foreldre til en del langvarig syke barn etter dagens regler vil ha rett på pleiepenger fram til barnet fyller 18 år. Siden beregningsgrunnlaget og utmålingen er den samme for pleiepenger og omsorgspenger og ordningene finansieres over samme kapittel og post på statsbudsjettet, vil en forskyvning av mottakere fra pleiepenger til omsorgspenger ikke ha økonomiske konsekvenser for folketrygden.

Det anslås på usikkert grunnlag at endringene vil øke utgiftene til folketrygden med om lag 3 mill. kroner.

Til øvrige endringer i § 9-6:

Endringen vedrørende fordeling og overføring av omsorgspengedager mellom foreldre vil ikke ha administrative konsekvenser utover å lette saksbehandlingen.

Forslaget om at omsorgspengedager kan fordeles mellom foreldrene etter avtale uavhengig av skriftlig samværsavtale dersom en forelder er alene om den daglige omsorgen, kan medføre en endring i finansieringsansvaret mellom foreldrenes arbeidsgivere, og mellom arbeidsgiver og folketrygden. Endringen vil gjelde få personer, og foreldrenes samlede rett til omsorgspengedager utvides ikke. Endringen vil derfor trolig ikke ha betydning for det totale uttaket av omsorgspengedager, og er ikke anslått å ha økonomiske konsekvenser av betydning verken for folketrygden eller arbeidsgiver.

Forslaget om å presisere at man anses som alene om omsorgen dersom den andre forelderen er i fengsel eller avtjener verneplikt er i tråd med gjeldende praksis, og vil derfor ikke ha økonomiske eller administrative konsekvenser.

Forslaget om å innføre en drøftingsplikt om bruk av graderte omsorgspengedager får ingen økonomiske eller administrative konsekvenser av betydning for arbeidsgiver eller arbeidstaker. Der- som det blir inngått en avtale om rett til gradert

uttak av omsorgspenger og omsorgspermisjon vil det kunne få administrative konsekvenser for arbeidsgiver, eksempelvis knyttet til innføring av et system for registrering av timefravær. Kostnader knyttet til dette vil kunne være et element i drøftingene. Dersom drøftingene ikke fører til at det blir inngått en avtale, vil arbeidsgiver ensidig bestemme hva som skal gjelde. Arbeidsgiver vil derfor ikke bli pålagt kostnader gjennom innføring av drøftingsplikt. Endringen får ingen administrative konsekvenser for Arbeids- og velferdsetaten.

Forslaget om å innføre drøftingsplikt kan føre til økt bruk av graderte omsorgspengedager. Økt bruk av gradering kan både medføre at enkelte får behov for færre omsorgspengedager samlet sett, og at terskelen for å bruke omsorgspengedager blir lavere som følge av at man ikke må benytte en hel dag. Endringen kan derfor medføre både reduserte og økte totale kostnader både for arbeidsgiver og folketrygden. Ettersom det er adgang til å ta ut graderte omsorgspenger allerede i dag, vil den samlede effekten av drøftingsplikten imidlertid trolig bli begrenset. Endringen er derfor ikke anslått å ha økonomiske konsekvenser av betydning, verken for folketrygden eller arbeidsgiver.

Til endringen i § 9-7:

Endringen vil innebære en forenkling for Arbeids- og velferdsetaten og legge til rette for digital saksbehandling, ved at saksbehandler ikke lenger vil måtte vurdere om vedlegget til søknaden kommer fra lege eller ikke. Det vil også være en forenkling for brukerne, som ikke vil måtte framskaffe legeerklæring for de første tre dagene av barnets sykefravær. For legene vil det være arbeidsbesparende å slippe å utstede legeerklæring i disse tilfellene.

Ettersom det antas at det forekommer tilfeller i dag der foreldre ikke får utbetalt omsorgspenger fordi fraværet ikke kan dokumenteres med legeerklæring, anslås det på usikkert grunnlag at endringen vil øke utgiftene for folketrygden med om lag 2 mill. kroner.

Til endringen i § 9-8:

Endringen er en konsekvens av at langvarig syke barn likestilles med kronisk syke og funksjonshemmede barn i §§ 9-5 og 9-6. Se omtale av administrative og økonomiske konsekvenser for disse bestemmelsene.

Til endringen i § 9-13:

Forslaget om at to personer kan motta pleiepen-ger samtidig ved pleie av nærstående i livets slutt-fase vil gjøre ordningen enklere. Selv om end-ringen ikke øker det totale antallet dager, vil et mer fleksibelt regelverk kunne føre til at flere bru-ker ordningen, og dermed gi økte utgifter for fol-ketrygden. Det vil imidlertid være tilfeller der det er mer hensiktsmessig eller ønskelig for flere pleieytere å motta stønad for forskjellige dager, ev. en kombinasjon. Det vil fortsatt også være et krav om at ytelsen gis til personer som yter aktiv pleie til pasienten.

Enkelte av de som vil få rett til samtidig uttak, mottar trolig i dag i stedet sykepenge eller vel-ferdspermisjon fra arbeidsgiver. Endringen vil dermed også kunne innebære en forskyvning av utgifter fra arbeidsgivere til folketrygden.

Det ansås på usikkert grunnlag at endringen vil øke utgiftene for folketrygden med om lag 6 mill. kroner.

Til endringen i § 9-14:

Endring er en presisering av gjeldende praktise-ring av bestemmelsen for personer som tar seg av og behandler et barn under 18 år med funk-sjonshemming eller langvarig sykdom. Det kan likevel tenkes at noen flere vil få rett til opplæ-ringspenge der den pleietrengende er over 18 år. Det anslås på usikkert grunnlag at end-ringen vil øke i utgiftene for folketrygden med om lag 0,3 mill. kroner.

Til endringen i § 9-16:

Endringen vil ikke ha økonomiske eller adminis-trative konsekvenser.

Oppsummert:

Samlet anslås endringene på usikkert grunnlag å øke utgiftene til folketrygden med om lag 11 mill. kroner.

7 Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget

*Merknader til bestemmelsene i folketrygdloven**Til § 8-18*

I situasjoner der arbeidsgiver skal utbetale syke-penger på grunnlag av legeerklæring faller retten

til sykepenge bort dersom legeerklæringen ikke er sendt innen 14 dager etter at arbeidsgiveren kan kreve slik erklæring. I bestemmelsens *tredje ledd tredje punktum* innføres en unntaksmulighet fra at legeerklæring må sendes arbeidsgiver innen 14 dager. Unntaket skal gjelde i tilsvarende situa-sjoner som der det er gitt unntak fra å sende mel-ding i § 8-18 tredje ledd første punktum.

Unntak vil kunne gis i situasjoner der sykdom-men eller skaden gjør at arbeidstaker ikke har hatt mulighet til å sende legeerklæringen, men det vil også kunne gis der det er grunner utover sykdommen eller skaden som fører til at det ikke er mulig for arbeidstakeren å sende legeerklærin-gen. Unntak bør for eksempel kunne gis i tilfeller der arbeidstakeren er innlagt i helseinstitusjon eller er sterkt fysisk eller psykisk redusert. Lege-erklæring må imidlertid sendes inn så snart medlemmet er i stand til det, slik at arbeidsgiver mottar nødvendig dokumentasjon for å kunne utbetale sykepengene.

Til § 8-41

I bestemmelsens *andre ledd bokstav a* er det tatt inn at sykepengegrunnlaget skal fastsettes etter reglene i folketrygdloven § 8-28 til § 8-30. Det betyr at når man skal fastsette sykepengegrunnla-get til den som er kombinert arbeidstaker og selv-stendig næringsdrivende, skal sykepengegrunnla-get for arbeidstakerdelen ikke bare vurderes etter reglene i § 8-28, men også etter reglene i § 8-30. Det vil i praksis innebære at sykepengene skal fastsettes ved skjønn i tilfeller der den aktuelle månedsinntekten beregnet etter § 8-28 (omreg-net til årsinntekt) avviker mer enn 25 pst. fra rap-portert inntekt til a-ordningen de siste tolv kalen-dermånedene før arbeidsuførheten.

Til § 8-43

I bestemmelsens *andre ledd* er det presisert at ved fastsettelse av sykepengegrunnlaget for den som er arbeidstaker, selvstendig næringsdrivende og frilanser, skal inntekt som arbeidstaker og frilan-ser fastsettes ut fra den aktuelle månedsinntekten etter § 8-41 andre ledd bokstav a. Inntekt som selvstendig næringsdrivende fastsettes ut fra den pensjonsgivende årsinntekten etter § 8-41 andre ledd bokstav b.

Til § 8-49

I bestemmelsens *første ledd første punktum* er det presisert at del I Generelle bestemmelser i folke-

trygdloven kapittel 8 også gjelder for rett til sykepenger etter § 8-49. Dette er gjort ved at bestemmelsen viser til at sykepenger skal ytes etter bestemmelsene i kapitlet her.

Til § 9-5

I bestemmelsens *tredje ledd* likestilles langvarig syke barn med kronisk syke og funksjonshemmede barn. Dette betyr at retten til omsorgspenger gjelder til og med det kalenderåret barnet fyller 18 år, også dersom barnet er langvarig sykt. Med langvarig menes i denne forbindelse at sykdommen antas å ville ha en varighet på minst ett år. Bestemmelsen må ses i sammenheng med § 9-6 andre ledd, og vilkårene for utvidet rett til omsorgspenger etter denne bestemmelsen må være oppfylt.

Til § 9-6

I *andre ledd* likestilles langvarig sykdom med kronisk sykdom og funksjonsnedsettelse for rett til 10 ekstra stønadsdager per år. Forutsetningen er at omsorgspersonen som følge av barnets sykdom/funksjonsnedsettelse har markert høyere risiko for fravær fra arbeidet for å ta seg av barnet. Dette gjelder både fravær fordi barnet er sykt og fravær som følge av at barnet mottar helsetjenester.

I *tredje ledd* presiseres at en omsorgsperson anses alene om omsorgen også når den andre av barnets foreldre er i fengsel eller avtjener verneplikt. Slike situasjoner likestilles dermed med at den andre forelderen ikke kan ha omsorg for barnet fordi den har funksjonsnedsettelse, er innlagt i helseinstitusjon e.l. Den vesentlige avgrensningen gjøres mot situasjoner hvor den ene forelderen velger å være borte fra omsorgsoppgaver, f.eks. i forbindelse med arbeid, studier o.l. Begrepet «aleneomsorg» endres til «alene om omsorgen». Dette innebærer ingen realitetsendring, men bidrar til lik begrepsbruk gjennom hele bestemmelsen.

I *fjerde ledd* presiseres at retten til utvidet antall dager med omsorgspenger etter andre ledd ikke gis automatisk, men forutsetter at Arbeids- og velferdsetaten har fattet vedtak hvor det er godtatt at barnet er kronisk eller langvarig sykt eller funksjonshemmet, og at dette fører til markert høyere risiko for fravær fra arbeidet for å ta seg av barnet.

I *femte ledd* reguleres at en forelder som er alene om den daglige omsorgen kan avtale å overføre dager med omsorgspenger til den andre forelderen. Kravet om at Arbeids- og velferdsetaten

skal få skriftlig melding om overføringen, oppheves. Formuleringen «alene om den daglige omsorgen» endres til «alene om omsorgen». Dette innebærer ingen realitetsendring, men bidrar til lik begrepsbruk gjennom hele bestemmelsen.

I *sjette ledd* oppheves kravet om at Arbeids- og velferdsetaten skal få skriftlig melding dersom en forelder som er alene om den daglige omsorgen overfører dager til ektefelle eller samboer. Formuleringen «alene om den daglige omsorgen» endres til «alene om omsorgen». Dette innebærer ingen realitetsendring, men bidrar til lik begrepsbruk gjennom hele bestemmelsen.

I *åttende ledd* bestemmes det at arbeidsgiver har plikt til å drøfte med de tillitsvalgte om virksomheten skal gi ansatte rett til å ta ut omsorgspenger for kortere perioder enn hele dager. Dersom drøftingene ikke fører til enighet, bestemmer arbeidsgiver hva som skal gjelde.

I *niende ledd* endres forskriftshjemmelen, slik at departementet kan (ikke skal) gi forskrifter om gjennomføringen av bestemmelsene i paragrafen. Dette ses i sammenheng med forslaget om å oppheve forskrift 25. mars 1997 nr. 263 om hvilke sykdommer og funksjonshemninger som skal gi utvidet rett til omsorgspenger etter folketrygdloven § 9-6 andre ledd.

Til § 9-7

Bestemmelsens *fjerde ledd* endres, slik at arbeidstakere, frilansere og selvstendig næringsdrivende som har rett til å få omsorgspenger direkte fra trygden ikke lenger trenger å dokumentere barnets eller barnepasserens sykdom med legeerklæring de første tre dagene, men kan bruke egenmelding på samme måte som arbeidstakere som får omsorgspenger fra arbeidsgiver. Fra og med fjerde dag må det legges fram legeerklæring for rett til omsorgspenger fra trygden.

Til § 9-8

Endringen i *fjerde ledd* er en konsekvens av at langvarig syke barn likestilles med kronisk syke og funksjonshemmede barn i §§ 9-5 og 9-6. En arbeidsgiver som betaler omsorgspenger til en arbeidstaker som bare har omsorg for et langvarig eller kronisk sykt eller funksjonshemmet barn over 12 år, får full refusjon fra trygden.

Nytt *femte ledd* en er videreføring av bestemmelsen i § 2 i forskrift 25. mars 1997 nr. 263. Forskriften, som gjelder hvilke sykdommer og funksjonshemninger som skal gi utvidet rett til omsorgspenger etter folketrygdloven § 9-6 andre

ledd, foreslås opphevet, men bestemmelsen i § 2 videreføres i nytt femte ledd. Den videreførte bestemmelsen gir ny arbeidsgiver hjemmel til å kreve at en arbeidstaker gjennom erklæring fra tidligere arbeidsgiver dokumenterer hvor mange omsorgspengedager vedkommende har hatt i det kalenderåret ansettelsen finner sted.

Til § 9-9

Endringen i *første ledd* er en konsekvens av at langvarig syke barn likestilles med kronisk syke og funksjonshemmede barn i §§ 9-5 og 9-6. Frilansere og selvstendig næringsdrivende som bare har omsorg for et langvarig eller kronisk sykt eller funksjonshemmet barn over 12 år, får omsorgspenger fra trygden fra og med 1. fraværsdag.

Til § 9-13

Det tas inn en setning i bestemmelsen som presiserer at to personer kan motta pleiepenger for pleie av den samme pasienten samtidig. Dette åpner for at to personer deler dagen mellom seg, eller at de er til stede samtidig og pleier i fellesskap. Det totale antall dager det kan mottas pleiepenger er uansett 60 dager per pleiemottaker. Dersom to personer samtidig mottar 100 pst. pleiepenger etter bestemmelsen, kan ytelsen utbetales i maksimalt 30 dager til hver.

Til § 9-14

Bestemmelsen om rett til opplæringspenger til et medlem med funksjonshemmet barn endres, slik at det klargjøres i bestemmelsen at personer som trenger nødvendig opplæring for å kunne ta seg av og behandle barnet vil ha rett på ytelsen. Det gis rett til ytelsen til omsorgspersoner som har behov for nødvendig opplæring for å kunne ta seg

av og behandle barnet. Det kreves ikke at vedkommende har den daglige omsorgen for barnet, det er tilstrekkelig at man pleier og tar seg av barnet i perioder. Bestemmelsen kommer ikke til anvendelse på personer som har som yrke å ta seg av barnet.

Til § 9-16

Det presiseres i *fjerde ledd* at samme legeerklæring kan benyttes av flere pleiepengemottakere. Dette er en forenkling i tilfeller der det er flere som pleier samme pasient.

Merknader til bestemmelsen i arbeidsmiljøloven

Til § 12-9

I *sjette ledd andre punktum* presiseres at en omsorgsperson anses alene om omsorgen også når den andre av barnets foreldre er i fengsel eller avtjener verneplikt. Slike situasjoner likestilles dermed med at den andre forelderen ikke kan ha omsorg for barnet fordi den har nedsatt funksjonsevne, er innlagt i helseinstitusjon som langtidspasient eller tilsvarende forhold. Tilsvarende forhold relaterer seg til samtlige av de opplistede situasjonene. Den vesentlige avgrensningen gjøres mot situasjoner hvor den ene forelderen velger å være borte fra omsorgsoppgaver, f.eks i forbindelse med arbeid, studier o.l.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i folketrygdloven (kapittel 8 og 9) og arbeidsmiljøloven.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i folketrygdloven (kapittel 8 og 9) og arbeidsmiljøloven i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i folketrygdloven (kapittel 8 og 9) og arbeidsmiljøloven

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 8-18 tredje ledd tredje punktum skal lyde:
Retten til sykepenger faller bort dersom arbeidsgiveren skal betale sykepenger på grunnlag av legeerklæring (§ 8-7), og legeerklæringen ikke er sendt til arbeidsgiveren innen 14 dager etter at arbeidsgiveren kan kreve slik erklæring, *såfremt det har vært mulig for arbeidstakeren å sende legeerklæringen.*

§ 8-41 andre ledd bokstav a skal lyde:
a. Sykepengegrunnlaget fastsettes ut fra den aktuelle månedsinntekten, se §§ 8-28 til 8-30.

§ 8-43 andre ledd skal lyde:
Sykepengegrunnlaget fastsettes etter de bestemmelsene som gjelder for et medlem som har inntekt både som arbeidstaker og som selvstendig næringsdrivende, se § 8-41. *Inntekt som arbeidstaker og frilanser fastsettes ut fra den aktuelle månedsinntekten etter § 8-41 andre ledd bokstav a. Inntekt som selvstendig næringsdrivende fastsettes ut fra den pensjonsgivende årsinntekten etter § 8-41 andre ledd bokstav b.*

§ 8-49 første ledd første punktum skal lyde:
Til et medlem som mottar dagpenger under arbeidsløshet, eller som opptjener ventetid etter § 4-9, ytes det sykepenger *etter bestemmelsene i kapitlet her* fra og med den dag medlemmet blir arbeidsufør.

§ 9-5 tredje ledd skal lyde:
Retten til omsorgspenger gjelder til og med det kalenderåret barnet fyller 12 år. Dersom barnet er kronisk *eller langvarig* sykt eller funksjonshemmet, *og vilkårene for utvidet rett til omsorgspenger etter § 9-6 andre ledd er oppfylt*, gjelder retten til og med det året barnet fyller 18 år.

§ 9-6 skal lyde:

§ 9-6. *Antall dager med omsorgspenger*
Omsorgspenger etter § 9-5 første ledd ytes til den enkelte arbeidstaker i opptil 10 stønadsdager for hvert kalenderår. Har vedkommende omsorgen for mer enn to barn, ytes det omsorgspenger i opptil 15 stønadsdager. Når arbeidstakeren er alene om omsorgen, økes antallet stønadsdager til henholdsvis 20 og 30.

Dersom en arbeidstaker har kronisk *eller langvarig* syke eller funksjonshemmete barn og dette fører til en markert høyere risiko for fravær fra arbeidet *for å ta seg av barnet*, ytes det omsorgspenger etter reglene i første ledd med tillegg av 10 stønadsdager for hvert kronisk *eller langvarig* sykt eller funksjonshemmet barn. Når arbeidstakeren er alene om omsorgen, doubles antall stønadsdager.

Arbeidstakeren regnes for å *være alene om omsorgen* for et barn også hvis den andre av barnets foreldre i lang tid ikke kan ha tilsyn med barnet fordi han eller hun er funksjonshemmet, *er innlagt i helseinstitusjon, er i fengsel, avtjener verneplikt* e.l.

For at arbeidstakeren skal få utvidet rett til omsorgspenger etter andre ledd, må Arbeids- og velferdsetaten ha godtatt at barnet er kronisk *eller langvarig* sykt eller funksjonshemmet, *og at dette fører til markert høyere risiko for fravær fra arbeidet for å ta seg av barnet.*

Når den ene av foreldrene er alene *om omsorgen*, kan stønadsdagene *etter første og andre ledd* fordeles mellom foreldrene *etter avtale.*

Når en av foreldrene er alene *om omsorgen*, kan opptil 10 av stønadsdagene overføres til ektefelle, eller til samboer når samboerforholdet har vart i minst 12 måneder.

Reglene i denne paragrafen gjelder tilsvarende for frilansere og selvstendig næringsdrivende, men slik at det ytes omsorgspenger etter utløpet av ventetiden, se § 9-9 første ledd.

Arbeidsgiver kan gi rett til omsorgspenger for kortere perioder enn hele dager. Arbeidsgiveren har plikt til å drøfte med de tillitsvalgte om det skal gis slik rett til å ta ut omsorgspenger for del av dag.

Departementet *kan gi* forskrifter om gjennomføringen av bestemmelsene i denne *paragrafen*.

§ 9-7 fjerde ledd skal lyde:

For at arbeidstakeren, frilanseren eller den selvstendige næringsdrivende skal få rett til omsorgspenger fra trygden må barnets eller barnepasserens sykdom dokumenteres med *egenmelding de første tre stønadsdagene, og deretter med legeerklæring*.

§ 9-8 fjerde ledd skal lyde:

Omsorgspenger til en arbeidstaker som bare har omsorg for et kronisk *eller langvarig* sykt eller funksjonshemmet barn over 12 år, refunderes fullt ut.

§ 9-8 nytt femte ledd skal lyde:

Når en arbeidstaker skifter arbeidsgiver, kan den nye arbeidsgiveren kreve at arbeidstakeren legger fram erklæring fra tidligere arbeidsgiver om hvor mange dager arbeidstakeren har fått omsorgspenger i det kalenderåret ansettelsen finner sted.

§ 9-9 første ledd skal lyde:

Trygden yter omsorgspenger dersom arbeidstakeren har vært i arbeid eller i en likestilt situasjon (§ 9-2 jf. § 8-2) i til sammen minst fire uker umiddelbart før fraværet, men ikke har rett til omsorgspenger fra en arbeidsgiver. Til frilansere og selvstendig næringsdrivende ytes det ikke omsorgspenger fra trygden de ti første fraværsdagene (ventetid). Dersom frilanseren eller den selvstendig næringsdrivende bare har omsorg for et kronisk *eller langvarig* sykt eller funksjonshemmet barn over 12 år, ytes omsorgspenger fra og med 1. fraværsdag.

§ 9-13 skal lyde:

§ 9-13. *Pleiepenger for pleie av en nærstående i livets slutfase*

Til medlem som i hjemmet pleier en nærstående i livets slutfase, ytes det pleiepenger i opptil 60 dager for hver pasient. *Det kan ytes pleiepenger til inntil to personer samtidig for pleie av samme person.*

§ 9-14 skal lyde:

§ 9-14. *Opplæringspenger til et medlem som tar seg av et funksjonshemmet eller langvarig sykt barn*

Til et medlem som *trenger nødvendig opplæring for å ta seg av og behandle et barn* med en funksjonshemning eller en langvarig sykdom, ytes det opplæringspenger dersom medlemmet gjennomgår opplæring ved en godkjent helseinstitusjon eller deltar på foreldrekurs ved et offentlig spesialpedagogisk *kompetansesenter*.

Stønad kan gis selv om barnet har fylt 18 år.

§ 9-16 fjerde ledd skal lyde:

For å få rett til pleiepenger etter § 9-13 må det legges fram legeerklæring fra den helseinstitusjonen eller den legen som har behandlet pasienten. *Samme legeerklæring kan benyttes av flere pleiepengemottakere.*

II

I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. skal § 12-9 sjette ledd andre punktum lyde:

Det samme gjelder hvis det er to om omsorgen, men en av dem er langvarig avskåret fra tilsynet med barnet på grunn av nedsatt funksjonsevne, innleggelse i helseinstitusjon som langtids-pasient, *er i fengsel, avtjener verneplikt*, eller tilsvarende forhold.

III

Loven trer i kraft fra den tid kongen bestemmer.

